

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> - כד חו"מ ה (צז-קלב) קארו, יוסף בן אפרים עמוד מס: 286 הודפ

דברים ידי את. ועוד, דנשארית יוסף שם כתב ח"ל, אע"ג שכתב בעל נ"י בפרק מי שמת [ב"ב ס"ט ע"א מדפי הרי"ף], גוי שמכר שט"ח לישראל, כיון שדניניהם כל זכותו מכר לו, דניניהם דיינין ליה ואם חזר ומחלו אינו מחול, וכן כל שנתן דניניהם אפילו בלא כתיבה ומסירה משלם, ע"כ, וכ"כ גיסי כמהר"ר משה בנה"ה שו"ע סימן ס"ו סעיף כ"ה. י"ל ששם מדבר בענין שהישראל הרשהו לקנות, ואינו משמיענו אלא שקנייתו קנין, אבל מאן לימא לן כשפורע חובו שלא ברשות ישראל שלא יהא בכלל פורע חובו שהוא פטור, עכ"ל. ואם איתא, הו"ל להקשות מש"ס וכל הפוסקים מהכלל דמכירת שטרות, אלא ודאי דלא עלה על דעתו לרמות מכירת שטרות בכתיבה ומסירה לפורע חובו שלא מדעתו, רק שכל להקשות מהנ"י ומהרמ"א דדניי גוים א"ל כתיבה ומסירה, וא"כ השארית יוסף מודה להסמ"ע לדינא ואין כאן השגה, נלפע"ד ברור. ומ"מ מה שגראה מהשארית יוסף דגבי גוי בעינן שיפרע מדעתו כשלא נתן לו הגוי כתיבה ומסירה, אינו מוכרח, ופשט דברי הנ"י ומהרמ"א משמע דגבי גוי בלא כתיבה ומסירה דינו כמו גבי ישראל בכתיבה ומסירה*, וכן משמע להדיא בתשובת מהר"מ מלובלין סי' כ"ב ע"ש [קש"ב], וכן נראה עיקר: **א** ואפילו אם היה המלוה דוחקו לפרוע בו. גם דין זה אע"פ שכתבו המחבר בפשיטות ולא הביא בב"י שום מחלוקת בדבר, לפע"ד הרבה חולקים בדין זה, ונלפע"ד דהוי ספיקא דדינא וכמו שאבאר. *שהרי"ף [כתובות ס"ג ע"ב מדפי הרי"ף] והרמב"ם [המובא בציונים אות א'] והסמ"ג [עשין צ"ד] והגהות מיימוני [שם אות ג'] שהביאו הירושלמי [כתובות פ"ג ה"ב, גדרים פ"ד ה"ב] השמיטו בעל חוב דוחק, וכן השלטי גורים בשם רי"א [שם אות א'], ואע"ג שהיה אפשר לומר שסמכו עלמם אמה שכתבו סממא, מ"מ אין זה עיקר לפע"ד, דכיון דבירושלמי פלפלו בזה הו"ל לכתוב האי דינא בפירוש. אלא נראה דבירא להו דנע"ס דוחק לרי"ף לשלם, והיינו משום דכיון דהירושלמי הו"א כן ממשנה [גדרים ל"ג ע"א] דשוקל שקלו, ואי לא שקיל ממשכנין, אלמא דלא ס"ל להירושלמי דאפשר לאוקמה באבוד וגבוי, וא"כ כיון דנע"ס דילן בכתיבות [ק"ה ע"א] מוקי הך מתניתין באבוד וגבוי, לא מוכח האי דינא דירושלמי ממתניתין וכדאיתא בתוס' [שם ד"ה הא] בשם ר"ת, וממילא לא קי"ל הכי [שם מלמדי בסוף ספר גדולי תרומה [שער ע' ס"ג] שכתב דלא ס"ל להרי"ף והרמב"ם להירושלמי בנע"ס דוחק ע"ש]. *ותו נראה דמסקנת הירושלמי גופיה דנע"ס דוחק חייב לשלם, דהכי גרסין צירושלמי בגדרים פרק אין בין המודר, עד דבין נע"ס שאינו דוחק, בנע"ס דוחק נשמענה מן הדא, מדע לך שהוא כן דחיקין ומקריב עליו קוין וזין וקוין וזות וילדות מטאות ואשמות, בשלא נכנס לידיו כלום וכאן בשלא נכנס לידיו כלום, ע"כ. ונראה דה"פ, דתנן בפרק אין בין המודר [ל"ה ע"ב] דבהך מתניתין דשוקל שקלו דהכהן שהדירו יכול להקריב עליו קוין כו', ומשמע ליה להירושלמי דמקריב משלו, והתם אי לא הוי בעל בית מקריב ודאי היו ממשכנים אותו, דכיון דשל גבוה הוא למאן פייס, ומשני מי סברת דהתם מיירי בשלא נכנס לידיו של כהן, אלא איכא לפרושי שכבר הפריש קרבנותיו ונאכדו מיד הכהן ותו לא מחייב בעל הבית, והיינו כדמוקי בש"ס דילן באבוד וגבוי וכמו שפירשו התוס' [כתובות שם ד"ה ועל] שגבה ונאכד מיד השלית דתו לא מחייב באחריותו, וכאן בשלא נכנס לידיו כלום, כלומר, וכאן הרי לא נתן להפורע כבר מעות לשלם, וא"כ י"ל דנע"ס דוחק חייב לשלם, כן נלפע"ד שיטת הירושלמי. והשתא מוכח מהירושלמי דאף בשוקל שקלו אפשר לאוקמי בנכנס לתוך ידיו, דהיינו באבוד וגבוי, דאל"כ אמאי לא פשיט משוקל שקלו. ואפילו לפי גירסת הירושלמי דכתובות דמייתי מעיקרא ראיא משוקל שקלו, מ"מ משמע דלמסקנת הירושלמי דהתם דמסיק נמי שנכנס לידיו כלום [עין שם שיש ט"ס ונריך להגיה כמו דאיתא בגדרים], דאהך דשוקל שקלו נמי קאי, חדא, דהא ודאי כי היכי דאיכא לאוקמי הך דקינן בנכנס לתוך ידיו כלום ה"ג איכא לאוקמי הך דשוקל שקלו. ועוד, דאל"כ למאי נפקא מינה הדר ומייתי ראיא מקינן ודאי לה כיון דמ"מ איפשטא לה משוקל שקלו, אלא ודאי האי דיחויא דנכנס לתוך ידיו כלום אכילהו קאי, ור"ל דמשוקל שקלו נמי לא מוכח מדדי וכדפי', ועל כן בגדרים לא מייתי צירושלמי הך דשוקל שקלו משום דשוקל שקלו ומקריב קינן חדא ראיא היא. ודוחק לומר שט"ס הוא צירושלמי בגדרים, דודאי קשה לומר שספר ראיא גמורה ופלפול שלם. ועוד, שכבר הוכחתי דאפילו לגירסת הירושלמי דכתובות הפירוש כן, דהירושלמי דחי דהך דשוקל שקלו והך דמקריב קינן מיירי שנכנס לידיו כלום, כלומר באבוד וגבוי, אלא אפשר לאוקמה באבוד וגבוי, כלומר שנתן לו כבר לפרוע ונאכד ממנו, דא"כ קשיא ממ"ג, אי הלוה חייב באחריות המעות הדרא קושיא לדוכתא אמאי פורע חובו, ואי השלית חייב באחריות פשיטא, אבל בשוקל שקלו אשמועינן דאע"ג דמלוה קעביד

ציונים ומקורות (3) טור סעיף א' לפנלה 11.

משה"א סק"א

חומים סק"א

פצוה"ח
סק"ב משה"א
סק"ב

ערך לחם

סימן קבח סעיף א'. ונוטף משכנו. הרש"ך ו"ל חלק ג' סי' ק"ז העלה היפך זה, ואין דבריו נראין.

באר הגולה

ה. כ"כ הר"ן [כתובות ס"ג ע"ב מדפי הרי"ף] בשם הירושלמי [שם] עד שמראה שאין דעתו קריבה אללו למחול את חובו, אפ"ה פטור.

באר היטב

ג. דוחקו. הש"ך [סק"ג] האריך בדין זה ומסיק וכתב ז"ל, ועכ"פ נראה דהוי ספיקא דדינא, ואי תפס הפורע בנע"ס דוחק לא תפסין מניה, ע"ש:

פתחי תשובה

עצמו בפיוס דברים, ואנן סהדי שלא נתרצה כי אם ברצי כסף, ואף בזה חולק הש"ך שם [כמבואר לקמן ובש"ך] סק"ו. משא"כ בזה שיש לו כנגדו ממזא מעליא לסלק חובו. ומי שרצה לרמות לסימן קע"ו כו' לא דמי כלל, דהתם מבואר הטעם שאינו מחויב להקניט השר שלו לגבות חובו של ראובן, אבל בנידון דידן אף אם זה יכרר שהיה השר עושה עמו רעה אם לא היה פורע לו, אין זה רק כאילו מעליל עלי, שאינו יכול להציל עצמו בממון חבירו וכו'. ולא מיבעיא אם הדבר ברור שזה יש לו כנגד החוב ביד האדון, דאין כאן חוב מעיקרא ומה שנתן זה משלו נתן והגיעו, אלא אפילו אין הענין ברור, מ"מ טענתו טענה שהיה יכול לפטור עצמו שיצא זה בזה כו'. ונראה דאפילו אם כששילם זה החוב להאדון קיבל השט"ח של זה, מ"מ הרי דעת השארית יוסף [סי' נ"ח] דאף בכה"ג כשפורע שלא ברשות ישראל יש לו דין פורע חובו של חבירו שלא מדעתו ופטור, ואף הסמ"ע והש"ך ריש סימן קכ"ח [סק"ב] אין חולקים בזה, דדוקא כשלקח השט"ח מתחילה בתורת קנין והמלוה נתן לו את כחו, אבל אם לא נתן לו בתורת קנין רק בתורת תשלומין, ע"ג מצי מטא זווי לדידה אסתליק ליה, וחוב על ישראל אין כאן כלל, ומכ"ש בזה שטוען כי השט"ח פורע מחמת החוב שבידו כנגדו, שאפילו בישראל שמכר שט"ח והלוה טוען פורע, אינו יכול לגבות בלא שבועת המוכר, וכיון דהאי לאו בר שבועה הוא הרי הניח זה מעותיו על קרן הצבי וזה פטור לגמרי, עכ"ד. ושם בס"י י"ט, במי שקנה בית ואדון אחד היה לו חוב על הבית, והתנה הקונה שיעבב סך מה עד שיסתלק האדון, ואח"כ מת המוכר, והקונה הלך וקנה השט"ח מהאדון בסך מה, ומעבב תחת ידו המעות, והיורשים טוענים שהם לא רצו ליתן להאדון סך זה רק פחות מזה. והשיב, נלע"ד שהדין עם הקונה, כיון שבשעת המכירה עשו מעמד שיעובב הדין תחת ידו עד שיסתלק האדון בשט"ח שלו, והרי לא נסתלק האדון כי אם בסך זה שנתן לו כו', ואף אם יטענו היורשים שזה גרם להם היזק שהיה אפשר להם לסלק החוב בפחות מזה, מ"מ כיון שאי אפשר להם לברר דבר זה שהיה האדון מתרצה, אין יכולים להוציא מידו בטענה זו כו', וגם איז זה דומה לפורע שט"ח של חבירו. כיון שבקנינו בא לידו, ע"ש:

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> - כד חו"מ ה (צז-קלב) קארו, יוסף בן אפרים עמוד מס: 290 הודפ

שטח ח"ט
טק"ג

סעיף ב' ה' אין חבירו חייב לשלם בו'. פירוט, אע"פ שמכירו חייב להם, כן הוא במדברי פרק הגזול בנדה [ב"ק סי' קנ"ד], וכן מוכח במשניות רש"י [נ"ח סי' שפ"ט] שהביא ב"י סימן קס"ג ממועד ט':
(א) מלמד שהיה בו'. דין זה אינו נראה לפע"ד, כיון דמ"יר שהמלמד הפסיד משכונות הגויים ומ"יר ע"פ הדין וכדמשמע בהגהת מרדכי [המובא בציונים אות ח'] שממנו מקור דין זה, וגם מדברי הרב משמע כן, וכן משמע בסמ"ע ס"ק (ח') [ו'] להדיא, א"כ למה לא יעכב משל המלמד מחמת מה שהונדך לשלם עבורו, ואפילו למאן דס"ל פורע חובו של חבירו אפילו לגוי פטור [ענין סק"ר], וכן למאן דס"ל דמי

לשלם. ⁽¹⁷⁾אין חבירו חייב הגה ⁽¹⁸⁾מלמד שהיה
על משכונות ויאל משם ולא
פשר עצמו עם הגוים ויאל משם ⁽¹⁹⁾והניח קצת
מעותיו ביד בעל הבית ויורוה לעבדו כי הוצרך

ציונים ומקורות (ה) הנהיג מדמי סוף כ"ב סיו תרע"ד. ד"מ שס סוף סימן קכ"ו.

שנחפס על חבירו אפילו חייב חבירו מן הדין לשלם פטור מלשלם, שאף
הכא שנחתייב חבירו מחמת שזה היה צביתו, א"כ ע"י שהיה צביתו
תחתייב, והוא חייב באמת, והולך זה לשלם עבורו, נראה דחייב לשלם לו
ויכול לעכב מה שצדו. ומה שהוציא הרב כן מהגהת מרדכי סוף צבא
בחרה בשם תשובת מהר"מ, נלפע"ד דאין הפירוש בהגהת מרדכי שם כן,
ואדרכה משמע שם איפכא, ע"ש ותראה שיש קצת ט"ס, ור"ל שרצה
לעכב מומן שהיה לתלמד אלל בעל הבית אחר, ופסק מהר"מ דאין יכול ע'
ואין נפרעים מן הערב תחילה ע"ש, ואי להבנת הר"ב מה ענין נכסי דאין
מהר"מ דפוס פראג סי' ל"ו ומיימי לה המרדכי [והגהת אשר"ן] סוף פרק
בסוף סימן פ"ו, א"כ אדרכה משמע איפכא דכל שהודיעו לתלמד יכול לנ'
לשלם ויכול הבעל הבית לעכב המעות שחתם ידי עלמו [וכן משמע להדיא
מהר"מ כמ"ש ע"ש. וכחז עוד בתרומת הדשן ובפסקים וכחצים שם, ד
משמע שם הלשון בהדיא, וכן הדיא דמיימי מיינה ראייה בפרק גט פשוט
הנחבז ביד אחר עד שיבצר התובע תביעתו עבדין. ועיין לעיל סימן ע"ג
המעות שצדו מחמת מה שהיה לרצו' לפשר עם הגוים ע"ש [קש"כ]. *א

תומים סק"ו

סעיף ב' ו' אין חבירו חייב לשלם לו. * נראה דאפילו להחליקין הג"ל דק"ל דבכל חוב וזולת מזונות אשמו חייב לחזור ולפרוע לו, מודים בזה, דדוקא שם דמיידי דפרע לו מדעתו וגומל עמו חסד חייבוהו חז"ל לחזור ולפרוע כדי שלא יונעל דלת בפני גומלי חסדים, משא"כ זה שלא פרעו מדעתו אלא הוצרך לפרעו צעל כרחו ממחמת שנתפס עליו, ומשום הכי אף אם פרע לגוי דנחבאר לעיל דלכו"ע צריך לחזור ולפרוע לו, * בזה"ל דננתפס מהגוי א"ל לחזור ולשלם לו, כג"ל, וכן כתבתי בפרישה [סעיף ב'], ודלא כמ"ש * צעיר שושן [סעיף ב'] ע"ש דמחלק ויכנס בדוחקים, והן נגד (הגמרא) **, הירושלמי, דהא (בגמרא)

על חזירו זולת על דבר המס, הוצרך להתפשר עם הגוי ז"ל, די"א דוקא כשפורע ליש הוצרך לפרוע לגויס, שאני התם

[illegible]

הר"מ מיירי צענין שהיה המוצע רואה שימסרו לידו נכסי הנחצב, והביא קע"ד ע"א נכסי דאנשי אינון ב' מיירי צהדיא צהבי, אלל לעבד ממון [סעיף יז]. וכן משמע להדיא בתשובת מהר"י סימן קס"ה דיכול לעבד י יט להביא בדברי הר"צ והניח מעותיו ביד בעל הבית אחר ב', ודומק. ערב, וגם בעיר שושן [סעיף ב'] משמע שהבין כפשוטו, וגם צמ"ע ס"ק אלף מדעתו לגוים חייב ב', ודלא דמי לבא אנסין על הפקדון דסוף סימן ת ידו, ואדרבה נלפע"ד דלא דמי לבא אנסים על מלוה דסוף סימן קכ"ו תיו ב'. והגוים לא עיכבוהו לבעל הבית מחמת מעות המלמד שבידו רק ע ס"ק (ח') [יז], אלל אס עיכבו מעותיו ובשביל כך הוצרך לפשר עמהם, ו [סעיף כ"ב], ואפילו צאנא, כ"ס הכא דחייב מן הדין, וכן מבואר ממ"ש שופט מחמת שחדים והוצרך לשלם שחיצת, ולכן כל זמן ששמעיה מוחזק שעיכבוהו מחמת הכתב שלה שהיה בידו, חייב לשלם, עכ"ל וע"ש [קש"כ]: קכ"ד, ובתשובת מהרשד"ס [חרי"ם] ס' ג"ה וקע"ו וש"מ (ושכ"ה ושכ"ט) ש. קש"כ]:

פּוֹדֵי זַחַב

הבית יכול לעכב עליו, אם יש לו עליו ילך ויתבענו ומפקינן מעותיו מבעל הבית, דנקסי דאינשי אינון ערבאין בהו וחנון [עיי' ב"ב קע"ד ע"א] לא יתבע את הערב תחילה, עכ"ל. משמע עיקר הטעם דשמא לא יבוא לידי חיוב, דאין חל השעבוד על הנכסים אלא א"כ הוברר החוב על הלוה עצמו, משא"כ הוה דאפשר דיבואו הרבה סיבות דלא יבוא לידי פשרה, אבל כשיתפשר בביר ודאי נשתעבדו הנכסים חינף. ואין

ביאור הערך

ז. מלמד בו'. עיין ש"ך (סקי"א) וז"ה שם (בהגהת מרדכי המובא בציונים אות ח'): ח. אין לך. ירושלמי שם ושם:

פתחי תשובה

לכל שאר אדם, ולא שאני לן בין החזירו בטעות או בידיעה, ככל מקום אין אדם נתפס על חבירו, באופן ששמעון פטור מלשלם לראובן, אמנם הרשות ביד ראובן להגיד להשר שהסוס הוא של שמעון, שהרי אין כאן שום גזילה לשמעון שהרי מן הדין הוא חייב להתחזיר להשר דמי הסוס, ע"ש. ועיין בספר שער משפט סק"ג: ד. אין חבירו חייב לשלם. עיין בנה"מ [מש"א קס"ה] שכתב ראם חפס נכסי שמעון בעד לוי רק למשכון ולא לפרעון, חייב לוי לשלם לשמעון מדר' נתן. ועיין בספרי מקור חיים וחפס הבע"ח של לוי, חייב לוי לשלם לשמעון. וראה מתפס המלך גרנו גנים שהקשה ע"י דהש"ס הג"ל מיירי ע"כ רק לצאת ידי שמים, דברניא ראה מהם להתחייב מדינא אם תפס האנס נכסי חבירו בבית בע"ח, דא וצ"ע ע"ש. ועיין בתשובת מהר"ש ט

באר היטב

י. לשלם. נראה דאפילו להחלקים דקבירא להו דכלל חוב וזמן מוזנים אשמו חייב לאחור ולפרוע לו, מזהים בזה, דדוקא סד דפרע מדעתו וגמל עמו חסד מיטביה חוץ לאחור ולפרוע כדי שלא יועיל דלת בפני גומלי חסדים, אבל זה שהאריך לפרוע צ"ה, ומש"ה חף בפרע לגוי דנתחבר לעיל דלכ"ה צריך לפרוע ולפרוע, וצ"ה דנתסם מהגוי ח"ו לאחור ולפרוע לו. ע"ה פ"ה ט"ז (פ"ד):

ההלכות פסח סימן תמ"א (וביאור סק"ג) דאם היו נכסי שמעון ברשות לוי
 רחובו דחייב לעשר [כדאיתא בחולין ק"א ע"א], עכ"ד. ועיין בספר מעין
 שם ודא פטור שם בלאו הכי דהר"ל ממון שאין לו תובעים כו', וא"כ אין
 שם במתנות כהונה מיירי, ולא הוי נמי החיוב מירנא רק לצאת ידי שמים,
 ש"ס ע"כ (ד"ק רבספר שער משפ"ט סק"ג).

חידושי רעק"א

סעיף ב' בהגה. הוצרך להתמשר. (נ"ב, עיין משוכת שער אפרים סי' קנ"ב):

הדפסה בראלוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה-

שלחן ערוך השלם >מהדורת פריעדמאן< - כד חו"מ ה (צו- קלב) קארן, יוסף בן אפרים עמוד מס: 291 הודפ

בשנינו להגוי היה הגוי חוזר על חזירו להוליו מידו, משא"כ הכא דמיירי
 דהמלמד יא משם ולא היו הגוים יכולין לחזור עליו, רק שהעלילו על
 הצעל היות נאמרם צניחך היה המלמד ואחרי צריך לשלם עניו. ואילו
 דומה למה שכתבו הטור והמחבר בסוף סימן קכ"ו [טור סעיף ל' ומחבר
 סעיף כ"ב] דאם נאז אנסין על ראובן
 בשביל פקדון שבידו משל שמעון,
 דמותר לראובן לטקל האנסים בפקדון
 של חבירו, דהתם ידעו שהפקדון בידו
 וכשנילו נאז, ועוד, הא כתבו שם
 דדוקא בפקדון דינא הכי מפני שהוא
 צעין וכשנילו נאז, משא"כ בהולאה
 דלהולאה ניתנה, וה"ל המעות שהניח
 ביד הצעל היות לא מחשבי צעין
 ודוק: [ו] ה' ב"ב שנה. דקדק
 וכחנן, מ"ש דבהגהות מרדכי [ב"ב
 ס' תר"ס] כתבו דדוקא מ"ש של שנה זו,
 אבל משנה שעברה מאחר שכבר נתפייס
 המלך אין להעביט האחר עליו. וכן הוא
 בתשובת מהרי"ו ס' ק"ו. וז"ל בד"מ
 [סעיף ב']. וכתבו מור"ם ז"ל צעלמו
 אחר זה בהג"ה בשם י"א אומרים, ולפי
 מ"ש שהן דברי המחבר שכ"כ בנחמס,
 לא הו"ל מור"ם לכתוב בשם י"א
 אומרים ודוק:

מי שנתפס על חבירו ויהיה חבירו חייב לשלם לו "חוזין מן הנתפס" מפני המס הקצוב על כל איש ואיש
 בכ"ל שנה או הנתפס על ההשורה
 שנותן כל איש ואיש למלך בעברו עליהם
 הוא או חיילותיו הרי זה חייב לשלם לו והוא
 שיקחו ממנו בפירוש בגלל פלוני בפני עדים.
 הגה' ואחד שנתפס מכה מ"ש של קהל אחר ותפס
 משל אחד מן הקהל יכול לתפסו בשביל כל הקהל
 כי כולם אחראין וערבאין זה בשביל זה ולכן אין
 צריך לגבות מכל אחד חלקו. [ו] י"א אומרים דאין
 אדם נתפס בעד מ"ש חבירו אלא קודם שנתפייס

ציונים ומקורות ט' טור סוף סימן זה. ועין לקמן סימן קכ"ו סעיף מ'.
 י' הנהגות מרדכי דכ"ב ס' תר"ס. ד"מ ז'. ומהרי"ו ס' ק"ו.

חיים לשלם, עכ"ל. ומצינו ב"מ יוסף [סוף סעיף ב']. וצ"ל [מחדש ג'] כתבו כן בשם הגהות מרדכי [המובא בציונים אות י'], וכן בשם"ע ס"ק (ו') [ח'] כתבו כן בשם תשובת מהרי"ו ס' ק"ו, *ש"פ"ד ש"ס ערוך הוא פרק הגזול במה [דף ק"ג ע"ב], אמר רבא זר מתא אבר מתא מיעבט, הני מילי באבולא וכרגא דהאי שחא, אבל

ערך לחם

סעיף ב'. בכ"ל שנה ב'. ובספר ב"מ [סוף סעיף ב'] כתב שדקדק
 הרמב"ם ז"ל [בפ"ה מחובל ומזיק ה"ו] לכתוב ככל שנה, משום דאמרין בגמ'

מורי ורבי

[*] לון עליו יתבענו, מאי חביעה שייך בזה, הא אינה אלא עלילה של
 גרים לחוד, אלא נלע"ד כמ"ש: עוד שם בהג"ה שניה. בשביל כל
 הקהל ב'. רבינו [הטור סעיף ג'] הביא עוד תשובה אחרת בשותף אחד
 שהיו בידו שטרות של שותפין, וגבו ב"ד ב', ופסק שם הרא"ש
 [בתשובה כלל פ"ט ס' ט'] דלא הוה זה פרעון, שלא צוה ליתן. ויש
 לחלק, דהתם גבו הקהל כל המטון בשביל ראובן לחוד שהוא חייב
 כפי אותו סך, ע"כ אין לו עכשיו לומר יהיה גם בשבילך פרעון,
 ויחזיר לשמטון חלקו:

באר הגולה

*. בסעיף כ"ב דין אם הגוי אנס וכו'. ט. ג"ז שם [ברמב"ם], מימרא
 דרבא בפרק הגזול דף ק"ג ע"ב, וכפירוש רש"י שם [ד"ה בר מתא] דדינא
 דמלכותא דינא. י. כתב הכסף משנה [שם], נראה שרמז למ"ש שם בגמ' וה"ל צבורא [פירש"י ממ קרקע שאכל פירות] וכרגא [פירש"י כסף גולגולת]
 דהיא שחא, אבל שחא דחליף הואיל ואיפייס מלכא חליף, וכמה שפירש"י שם [ד"ה אבל], וצ"ל שכתבו הרב רמ"א בהגה בשם י"א. [ש"ך סק"ח]. כ. כתב
 הרב המגיד שם, בירושלמי [שם ושם] ארנן, והוא ארנוגא האמור בגמ', ופירושו סעודה וארוחה ומשאת.

באר היטב

י. לעכבם. כתב הסמ"ע [סק"ו], ואע"ג דלעיל כתב הרמ"א ו"א דוקא כ"י אבל
 כשפרע לגוי חייב לכו"פ, וה"ל הולך לפרוע לגוים, שא"ל התם דפרע לעונות חבירו,
 דהגוי היה חוזר עליו אלמלא פרע הוא, משא"כ הכא דהמלמד יא משם ולא היו יכולים
 הגוים לחזור עליו, רק שהעלילו על צה"ב. ולא דמי למ"ש הטור והמחבר בסוף סימן
 קכ"ו דאם נאז אנסין על ראובן בשביל פקדון שבידו משמעון, דמותר לו לטקלם
 בפקדון זה. דהתם ידעו שהפקדון בידו וכשנילו נאז, ועוד, הא כתבו שם דבפקדון
 דוקא דינא הכי, ולא בהולאה דלהולאה ניתנה, וה"ל המעות שהניח ביד הצעל לא
 מחשבי צעין, עכ"ל. והש"ך [סק"א] כתב דדין זה אינו נ"ל, כיון דמיירי שהמלמד
 הפסיד משכונות הגוים, ומצינו ע"פ הדין, א"כ למה לא יעכב משלו מחמת שהולך
 לשלם עניו, ואפילו למאן דס"ל פורע חוב חבירו אפילו לגוי פטור, וכן מאן דס"ל
 בנתפס על חבירו אפילו אם חבירו חייב מן הדין פטור מלשלם, שא"ל הכא שנתפס זה
 מחמת שהמלמד היה צניח, והוא חייב בנאמ, והולך זה לשלם עניו, נראה דחייב

חידושי רעק"א

ש"ך ס"ק י"ו. עכ"ל ומביאר. כ"ג. עין תשובת הראש"ה ח"ב [פ"ה נחמיה] ס' צ"ה:

שם דחליף כיון דליפייס מלכא חליף, ע"כ. ומהרש"ל שם [יש"ש סי' כ"א] חמה על הטור ורמז"ס שלא כתבו ש"ס זו, ואישמיעתיה דברי הטור דלקמן סימן קס"ט סעיף י' שכתב להדיא כן, וגם דברי הרמז"ס [פ"ח מחובל ומוזק ה"ן] שכתב בכל שנה, וכמ"ש הכסף משנה שם. ויש לישב כונת הר"צ בדומה, ומ"מ העיקר כה"א ודוק: (י"א) מיהו פרנסי כ"ו וכל אחד צריך ליתן חלקו כ"ו. שהפרנסים כמפורסמים וממונים הם וכשופטים הם ומחמת כולם לוו ומייצים לשלם:

ש"ך כתיב:
פי' כמסורת
למ"א סי'
ע"כ וע"ה
[קס"ח]

המלך אכל את כבד נתפייס המלך אין אדם נתפס על חבירו (י"א) מיהו פרנסי הקהל ^אשהלכו לצורך המס יכולין לפרוע צעד כל הקהל וכל אחד צריך ליתן חלקו * (י"א) והא דאין אדם נתפס על חבירו היינו שאין תקנה בעיר ^אאכל את יש תקנה בעיר הולכין אחר המנהג. ^אומכל מקום אם קצתן עשו שלא כהוגן והעליל השר עליהם אין אחרים צריכים ליתן לזה דודאי אדעתא דהכי לא נשתתפו אם לא שפירשו צהדיא ועיין לעיל סוף סימן קכ"ו מי שנאנס צעד חבירו מכא מלוה או פקדון ^אועיין לקמן סימן קס"ג.

הלכות ערב

סימן קבח

דין הערב בשמור ועל פה ומתי נפרעין מן הערב

וכו"ב סעיפים

א ^אהמלוה את חבירו ואחר שהלוהו אמר לו אחר אני ערב או שתבע את

ציונים ומקורות (א) ב"י מחודש א' בשם פשוט הרשב"א ח"ד סי' קי"ב. ד"מ ב'. (ב) ב"י סימן קס"ג מחודש סעיף (ט') י' בשם הרשב"א בתשובה ח"ג סי' שפ"ט. ד"מ ב'. (ג) שם ב"י סימן קס"ג מחודש ט' בשם הרשב"א שם. סימן קבח (ד) לשון הרמז"ס רש פקד כ"ה ממלוה.

(3) במהדורות הרמ"א שלי"ח ועוד: ועיין לעיל סימן קכ"ג.

וכמו שכתבתי בפרישה [שם]. ושמי הספרות כתבן [רש"י] [רשב"ם] בגמרא סוף בחרא [קע"ו ע"א ד"ה חנוק], ע"ש:

ערך לחם

[ואולי יעקב] סימן י"ח. נתפס בעד חיובי הקהל יכול לקחת ממנו שימצא מהקהל, כי כולם כשותפים, ולא חשיב פורע חובו של חבירו כי אם חוב של עצמו. [פור סעיף ה']

באר הגולה

סימן קבח סעיף א' א. לשון הרמז"ס רש פכ"ה מהלכות מלוה ולוה. וכתב הרב המגיד, צנא זו ובצא דסעיף ב' פסק הלכה בגמרא סוף פרק גט פשוט [ב"ב] דף קע"ו ע"א וע"כ. ופירש רבינו ערב דכ"ד שערב מיד הכ"ד, וכן עיקר.

סימן קבח סעיף א' א. המלוה כ"ו או שתבע כ"ו. עיין רשנ"ס סוף ב"ב קע"ו ב' ד"ה ערב דצית דין, ול"ג הנך כ"ו. אכל הרי"ף [שם פ"ג ע"א מרפי הרי"ף] גרים לה, וכן הרא"ש [שם פ"י סי' ב']:

באר היטב

זו. שהלכו. פירוש, אפילו הלכו ופייסו כבד להמלך, והטעם, מפני שהן כמפורסמים הקהל ונשלמות הקהל ולטובתם עשו מה שעשו. סמ"ע [סק"ט]: י' מלוה. [עיין בתשובת הגאון חכם לבי ז"ל סימן ס"ח. מברית נכסי חבירו מהמכס, אם אין לו שום שייכות בנכסים אלא מפני הנדב הנדב הנכסים, אין בעל הסחורה מחויב לתת לו מה שהיה נושא למכס, אלא אם הוא שליח מבעל הסחורה למוכרה, יש להספק אם הריש לשלם, ולכלל דמילתא המוציא מחבירו עליו הראיה. מהר"א ששון סי' ר"א. אכל בתשומת דברי ריבון סימן קי"א ומהרש"ך סי' ב' ו"א כתב דזכה השליח בדמי המכס. וכתב מהרש"ך שם דה"ה שותף המגדלים מן המכס שזכה לעצמו לבדו ולא לאמצע, ואם צביזל אותה הכרחה הגיע זקק לבעל הסחורה, חייב השליח או השותף לשלם מכיסו מדינה דגרמא. [כנה"ג הגה"ט אות ה']. אם פרע חוב חבירו צפוי אפשר שחייב לשלם. מהרש"ך סי' ל"ו [שם אות ו']. המלך ממון חבירו מגולג ואם חייב חבירו לשלם לו. דברי ריבון סי' (כ"ג) [רצ"ב]. וי"כ מהריב"ל סי' ס"א סי' (ק"ד) [קיה] ע"ש ובספר ב' סי' כ"ו. והרשד"ם סח"מ סימן ש"ל כתב דהוא מחלוקת בין הרשב"א והרא"ש ז"ל, ועיין בתשובת מר"ט סי' ס' מ"ד [שם אות ו']. אם נעשה שליח לחבירו ומממת זה העלילו עליו משמחו ומצדו, חייב המשלם. המרי"ט סי' קכ"ג. ועיין מהרש"ך סי' קל"ו, ובתשובת מהר"מ מיין סימן ע"ד, ובמהרי"ט סח"מ סימן פ"ג, ובהרא"ש חלק א' סימן ס', וח"כ [מים עמוקים] סימן (כ"ו) [צ"ח]. ובהר"ש הלוי סח"מ סי' כ"ו. כנה"ג [שם. אות י', ר"ב והגב"ה אות י']:

פתחי תשובה

ה. מיהו פרנסי הקהל כ"ו. עיין בתשובת בית אפרים חח"מ סי' י"ז תשובה מדודו הגאון מו"ה סענדר ז"ל, אודות קהל אחד שלחו מעות כדי ליתן להשר, והמלוה היה יודע מזה, וחתמו [ראשי הקהל] כולם על השטר, ועתה בא הבע"ח ותבע לאיש אחד שכבר עקר דירתו משם אלא שהוא מן החתומים, מה דינו אם יכול לתבוע כולו מאיש הוזה. והשיב, זה פשוט דאם מבואר בשטר רצה מזה גובה ורצה מזה גובה כנהוג כעת, דיכול לתבוע מזה הכל, אמנם אם לא נכתב רצה מזה גובה, יש חילוק, דאם לא נכתב אצל חתימתו עבור הקהל, אזי יש להחתומים דין שנים שלוו שהם ערבים אבל לא קבלנין כמבואר בשו"ע סימן ע"ז [סעיף א'], ואינו יכול לדחותו רק ליתר החתומין [ואם הם אלמים מבואר דינו בסימן קכ"ט סעיף י'] אבל לא לכל בני העיר, וזה מעשים בכל יום שהקהל צריכים למעות ואין מוצאים מי שילוו להם באופן שיהא שעבודו על קופת הקהל, נותנים ראשי הקהל להמלוה סתם ממרני בחתימתם בכדי שיוכל לתבוע מעותיו מהחתומים לבד, אולם אם מבואר אצל החתימה עבור הקהל, אז הם רק כשלוחי בני העיר ואינו יכול לתבוע ממנו כלל, אלא דאם זה האיש היה עדיין דר שם והוא מפורעי המס, אכתי לא גרע משנים שלוו, שגם הוא היה שותף בהלוואה עכ"פ כ"ו, אבל אם אינו דר שם ואינו עתה מפורעי המס ופרעון חובות כפי המנהג, א"כ אינו יכול לתבוע כלל, כי אין דינו כשותף כלל, שהרי מבואר בסימן קס"ג [סעיף ג'] דלענין פרעון חוב הולכין אחר שעת הגביה או הערכה לשיטת הט"ז [הובא בבאר היטב כלל, כי לא נשתעבד להמלוה תחילה רק אותו שיהיה מפורעי המס בשעת גביה. כלל דמילתא לדעת, אם לא נכתב רצה מזה גובה ואצל החתימה כתוב עבור הקהל והוא עכשיו אינו דר שם ואינו חייב מדינא לפרוע מס ופרעון חוב כפי המנהג, אזי אין עליו תביעה מזה השטר, עכ"ד ע"ש: ה. מכא מלוה. עיין באר היטב [סק"י] עד אבל בתשובת דברי ריבון ומהרש"ך כתבו דזכה השליח בדמי המכס כ"ו. ולע"ד צ"ע, ועיין בנחלת צבי מ"ש בזה:

ב) ואמר לו אחר הגנה. פירוש, אמר לו הנח לו עתה, ואם לא יתנו לך הוא לאחר זמן, אני אחנונו לך. אבל אם פטרו על פיו לגמרי, יתבאר בסמוך בהג"ה סעיף ג' דה"ל כערב בשעת מתן מעות, וק"ל: ג) מידה אם פרע המלוה בציווי הלוה בו. כלשון זה כתב ג"כ דרדרי משה

בס' הגהות מיימוני [המובאים בציונים אות ב'], ושם בהגהות ד"מ [הגהות ד"פ אות א'] כתבתי שיש לתמונה, שהרי בהגהות מיימוני לא כתב כן אלא ו"ל, ודוקא ערב למלוה לא משתעבד בלא קנין, אבל להשתעבד הלוה להערב לא צ"ע קנין דה"ל כאומר לו תפרע חובי כו', ע"ש. הרי לפנינו, דאף בלא ציוויו ה"ל שפרע אלא שאמר לו ערצני, ה"ל כאילו ציווה ואמר לו פרע חובי. וכמבתי יסוד, דמור"ם שניה וכתב כן לדעת הרמב"ם דכתב בפרק כ"ו דמלוה [ה"ל] והציאו הטור בריש סימן ק"ל [סעיף ב'], דערב הפורע מעמלו

סימן קבט סעיף א' א. ואמר לו אחר הגנה ואני ערב או שהיה חונק את חבירו בשוק ליתן לו ואמר לו הנח ואני ערב אין הערב חייב כלום ואפילו אמר בפני בית דין אני ערב הגה' (א) מיהו (א) פרע למלוה (א) בציווי הלוה חייב לשלם לו מה שנתן למלוה. דו"ק אבל אם קנו מידו שהוא ערב ממון זה בין בפני בית דין בין בינו לבין המלוה נשתעבד. (ד) האומר לחבירו (ה) אני ערב לך בעד יום אחד אינו כלום.

ציונים ומקורות: ב) כ"כ הגהות מיימוני (והמ"מ) פרק כ"ה ממל"ה אות ב'. ד"מ א'. ג) השו"ת נש"ח ח"א סי' א' ק"ל ס"ח. ד"מ ס.

סימן קבט סעיף א' א. ואמר לו אחר הגנה. פירוש, אמר לו הנח לו עתה, ואם לא יתנו לך הוא לאחר זמן, אני אחנונו לך, אבל אם פטרו על פיו לגמרי, יתבאר בסמוך בהג"ה סעיף ג' דה"ל כערב בשעת מתן מעות, עכ"ל סמ"ע [ס"ק ב]. וכן משמע להדיא מתשובת רש"י [ח"ב סי' שצ"ז] שהביא ב"י סימן קכ"ו מחודש ח'. עיין בתשובת מהרשד"ם [חרי"ם] סי' פ"ח, ועיין בתשובת רמ"א סי' ל"ג וע"כ [קש"כ: ב] מידה אם פרע המלוה. עיין לעיל סימן קכ"ו סעיף ב' מזה: ג) בציווי הלוה בו. שאמר ערצני*, ולא כסמ"ע, ועיין בסמ"ע ס"ק ג' עד ואפשר להכח נמי כו', ועיין לעיל סימן קכ"ו סעיף ב': ד) אב"א אם קנו מידו. עיין בסמ"ע ס"ק ד' עד וק"ק למה יועיל בזה קנין בלא צ"ד חשוב כיון דאסמכתא היא כו'. וכשמעין ב"י סימן קכ"ג סעיף ד' מה שכתב בשם בעל התרומות [שער

מ"ג ח"א סי' תרל"ה דלא קשה מיד, דנעצות אין זו אסמכתא גמורה, ע"ש וק"ל. ועיין עוד ב"י סימן ר"ז סעיף י"ח [ד"ה וכן כתב הרמב"ן] דף רצ"ב ע"ב, שכתב משום דמלוה נדעת אחרים *לכך לא היו אסמכתא, ע"ש: (ד) ה' האומר לחבירו כו'. עיין בנפטר אגודת אב"ד דף פ"ו ע"ד [קש"כ: ד] (ד) ו' אני ערב לך בעד יום אחד. שם ברש"א [המובא בציונים אות ג'] כ"ס וכתב הטעם, משום שלא ביאר על מה ערב

אמר, והאפשר דהכא נמי הוא דערב למלוה לאחר מתן מעות בלא קנין קאי, דהוא כאילו איבדו סהדי אלא לשיקרא דלקמן סימן קפ"ט [סעיף א'] וק"ל [סעיף א']. וק"ק למה יועיל בזה קנין בלא צ"ד חשוב, כיון דאסמכתא היא דאומר אם לא יפרע הוא אני אפרע לך, והגמרא [ב"ב קע"ו ע"ב] והפוסקים כתבו דוקא בערב בשעת מתן מעות לא שייך אסמכתא משום דזההיה הנאה דמיהמי ליה גמר ושיעבד נפשיה. ועיין פרישה [סעיף א'] שם כתבתי דגם בזה הערבות יש קצת הימנות והנאה, ומשום הכי גמר ומשעבד נפשיה על פי הקנין ואפילו בלא צ"ד דין חשוב, ומהאי טעמא נמי ערב דכ"ד קאמר בסמוך [סעיף ב'] דמשעבד אפילו בלא קנין ואמר מתן מעות משום דהימנותו צ"ד: ה' אני ערב לך בעד יום אחד כו'. שם ברש"א [המובא בציונים אות ג'] כ"ס וכתב הטעם, משום שלא ביאר על מה ערב

מורה

סימן קבט סעיף א'. אבל אם קנו כו'. נ"ל דאין זה אסמכתא למלוה, מכא הנאמנות שהאמין לו ולא תבעו ללוה בשבילו, רק שאינו גומר ומקנה באמירה לחרו בלא קנין. משא"כ בשעת מתן המעות (שרוצה)

באר הגולה

ב. שם ע"כ פסק הלכה בגמ'. ב'. וביאר שם, משום שלא ביאר לו על מה נעשה לו ערב יום אחד וכי ואין כאן עדות של ממש.

והוא מ"ש שם [בגמרא] אחר מתן מעות כו'. ואמר לו שכתב כו'. ממ"ש ערב דכית דין כו', ונמנעו מייר, ואפ"כ דוקא שהיה לו ע"פ צ"ד: ג. מידה אם כו' בציווי הלוה. ר"ל שאמר לו ערצני, ש"ך [ס"ק ג'] וכ"כ בהגהות מיימוני שם [פכ"ה ממל"ה אות ב'] הא דלמירני צ"ע קנין ה"ל מילי להשתעבד הערב למלוה, אבל להשתעבד הלוה לערב לא, דה"ל כאומר לו תפרע חובי, דעד כאן לא אמרו [בכרובות ק"ז ע"ב] היום מעותי כו' אלא כשפרע שלא מדעמו. ועיין לעיל סימן קכ"ו סעיף ב', ומה"א (כתבו) *נמט כו': ד. בין בפני כו'. שם [קע"ו ע"ב] לגירסת הרי"ף והרא"ש [וה"ל כו' כנ"ל [ס"ק א]], ור"ל כמ"ש כאן, ועיין מוס' שם [ע"א ד"ה והלכה]:

פתחי תשובה

סימן קבט סעיף א' א. בעד יום אחד. עיין באר היטב [ס"ק] מ"ש ואם כתב בכתב ידו כל מי שיתגבר כו', עיין בתשובת רש"ד"ם כו'. ועיין בזה בתומים [ס"ק] ובנתיבות המשפט [משכ"א ס"ק] שכתבו דדאי חייב לשלם כמו באומר כל הון אשלם לו, וכן עיקר, ודלא כקצוה"ח [ס"ק] ע"ש. ומ"ש הבאר היטב עוד בשמו, דאם הלוה פרע פעם אחת שוב גם הערב פטור ואינו משועבד להלוה שניה כו', עיין בקצוה"ח לעיל סימן מ"ח [ס"ק] שהביא זה גם בשם תשובת משפטי שמואל סי' מ"ה, ולמד מזה דגם בממירני לא מהני בנמחל שעבודו, וכתב דאף דאפשר לחלק דממירני התחייב עצמו מתחילה דכל זמן שירוצאו יגבה בו ואפילו יפרענו יחזור וישתעבד כו', אבל אכתי צ"ע דהיכי מוכח בממירני דהיה דעתו לכך שיחזור וישתעבד בו, וכן נראה מהט"ו דאפילו בממירני לא מהני נמחל שעבודו, ע"ש. אכן דעת הש"ך מבורך שמחלק בזה, דכאן [ס"ק] הביא דברי הרש"ד"ם הנ"ל וכתב דהוא פשוט, ולעיל סימן מ"ח ס"ק ב' כתב דממירני גם הבי"ח מודה, ע"ש [ועיין מה שכתבתי לעיל סימן מ"ח ס"ק ב']. ועיין בתשובת בית אפרים חת"מ סי' כ"א בעובדא [קצת כיוצא בזה], בראובן שעשה מעמד עם שמעון שיעמיד סחורתו

באר היטב

סימן קבט סעיף א' א. אחר הגנה. פירוש, הנח לו עתה, ואם לא יתן לך הוא לאחר זמן, אני אחנונו לך. אבל אם פטרו על פיו לגמרי, יתבאר בסעיף ג' בהג"ה דהו"ל כערב בשעת מתן מעות, עכ"ל הסמ"ע. וכן משמע להדיא בתשובת הרשב"א שהביא ב"י סימן קכ"ו. ועיין בתשובת מהרשד"ם [חרי"ם] סי' פ"ח ובתשובת רמ"א סי' ל"ג וע"כ. ש"ך [ס"ק א']: ב. בציווי. שאמר לו ערצני, דה"ל כערב בשעת מתן מעות, וק"ל: ג. בינו. פירש הסמ"ע [ס"ק ד'] אפילו בלא עדים, דלא איבדו סהדי אלא לשיקרא כמ"ש בסיון קפ"ט וק"ל. והקשה, למה יועיל בזה קנין בלא צ"ד חשוב, כיון דאסמכתא היא, ודוקא בערב בשעת מתן מעות כתבו הפוסקים דלא שייך אסמכתא דזההיה הנאה דמיהמי ליה גמר ושיעבד נפשיה. וזכ"ל לומר דגם בזה הערבות יש קצת הנאה דמיהמי, ומהאי טעמא נמי ערב דכ"ד משתעבד אפילו לאחר מתן מעות בלא קנין משום דהימנותו צ"ד: ע"כ. והש"ך [ס"ק ד'] כתב דל"ק, ע"פ מה שכתב הכ"י בסיון קכ"ג סעיף ד' בשם בעל התרומות, דנעצות אין זו אסמכתא גמורה, ע"ש ונב"י סימן ר"ז סעיף י"ח שכתב משום דמלוה נדעת אחרים לא היו אסמכתא, ע"ש, עכ"ל [ועמ"ש הט"ו בזה]: ד. יום. נראה מדברי הרשב"א, דאם אמר בשעת מתן מעות, אי שלא בשעת מתן מעות וקט מידו, לשלם בעד יום אחד, דהו"ל ערבות [וכ"כ הט"ו, ע"ש]. ועיין ב"ח, וצ"ע להנ"ל. ואם כתב בכתב ידו כל מי שיתגבר להלוה

לו, אם שילך הלוא בשלימותו יום אחד, או שלא ילא מכאן יום אחד, ומציאו ג"כ בסמ"ע [סק"ה]. ונראה מדבריו שם, דאם אומר בשעת מתן מעות, או שלא בשעת מתן מעות וקטו מידו, לשלם צעד יום אחד, דהוי ערבות, ועיין צ"ס [סעיף ג' ד"ה כתב הרב], ואריך עיון לדינא*. ואם

תוס' סק"ב

כתב צכתב ידו כל מי שיתנדב להלוות

לפלוגי* סך ממון אי נכנס עבורו ערב

קבלן, עיין באורן נמשכות רשד"ס

[חרי"מ] סי' ל"ח שצידד שאין זה

ערבות כיון שלא אמר (בשם)* נלשון

זיווי תן לו, ודמי למי שאמר כל הון אינו מפסיק כו'*. וע"ש עוד, נאם

שלוה פרע פעם אחת שוב גם הערב פטור מערבותו ואינו משועבד

להלוואה שניה שלוה ממנו, ע"ש והוא פשוט. ועיין נמשכות מהרש"ן

ששון [סי' קכ"ב וקע"ח]. ועיין נמשכות ר"א ו' סייס סי' ס', ודוק

[קש"כ]:

כ"ה בכח"י
בנ"דס"ב

מכתיי

תוס' סק"ב

קצוה"ח

סק"א

נמשכות מהרש"א

ששון

ע"פ באה"ט

לו, אם שילך הלוא בשלימותו יום אחד, או שלא ילא מכאן יום אחד, לפיכך אפילו אם קטו מידו על כך אינו כלום, ע"ש [קש"כ]. [הגה. ומטעם זה כתב הרשב"א, אם נשבע שלא היה ערב צעד צדירו, ועדים העידו עליו שערב לו צעד יום אחד, לא הוי הכחשה. ועיין ד"מ ריש סימן קל"א

[סעיף ב'] שהאריך צוה]. *ולא כעיר

שזמן שכתב נסוף סימן זה [סעיף כ"ב]

טעם אחר, ע"ש:

סעיף ב' ו' ואינו צריך קנין.

נגמרה [כ"ב קע"ג ע"ב] יליף

לה מכתמי נמשלי [ו' א']

בני אם ערבת לרעך כו'.

ועיין פרישה [סעיף א'] מה

שכתמי ציטוט לשון הטור

והנ"י:

ערב, מיקרי ערב בשעת מתן מעות,

הואיל ומחלת נמינה הימה על פי הערכות ה"ל כאלו לא נגמר הדבר עד

לדור אלא כתמי שיתן לו ערב והאמינו ע"ז. ונמשכות מהרש"ש [כלל ע"ג ס' ה'] מנאמתי משונה זו כמובן בגליון, ע"ש [קש"כ]:

מורי ורבי

הונא לטעמיה דס"ל אח"כ בגמ' [קע"ד ע"א] דהלווה ואינו נותן, ערב, וא"כ לא היה יהודה אלא ערב, וכן ס"ל לר' יצחק, אלא דלעיל דירץ ר' יצחק אליבא דרב חסדא, ורב חסדא דמקשה עליה (מיהו) [איהו] לטעמיה דס"ל אח"כ בגמ' דהוה קבלן, ועל כן יפה הביא הב"י קרא מיהודה דהכא, ד"ל דגם רבא ס"ל כן. והסמ"ע [סק"ו] הביא קרא דאם ערבת לרעך, אילו נחית למה שכתבתי לא היה מביאו, אלא מן יהודה ילפינן שפיר, והוא האמת דיהודה לא היה רק ערב וכפי מה שפסק לקמן סימן זה [סעיף י"ח]: [א"ה נראה דאישתמיט דברי רשב"ם [קע"ג ע"ב] שכתב תנה אותי ע"י, כלומר כאלו מקבלו בידו. ויפה כתב הסמ"ע, ע"כ].

באר הגולה

ונעשה ערב ללוי, הוי כערב בשעת מתן מעות, כי לא קנאו לו אע"פ שהוא לנוש זו עד שימערב שמעון צעדו לראובן, עכ"ל משונה שנסוף ספר חסד התנופה [סי' מ"ו]. מחודש סעיף א' והציאו הסמ"ע [בהג"ה] ריש סעיף ב'.

באר היטב

לפלוני כך ממון אי נכנס עבורו ערב קבלן, עיין באורן נמשכות רשד"ס סי' ל"ח שצידד שאין זה ערבות כיון שלא אמר (בשם)* נלשון זיווי תן לו, ודמי למי שאמר כל הון אינו מפסיק כו'. וע"ש עוד, אם הלוא פרע פעם אחת שוב גם הערב פטור ואינו משועבד להלוואה שניה שלוה ממנו, ע"ש והוא פשוט. ועיין נמשכות מהרש"א ששון סי' קכ"ב וקע"ח. ונמשכות רש"א ו' סייס סי' ס', עכ"ל הש"ך [סק"ו]. ועיין נמשכות מהרש"ט מח"מ סי' (כ"ה) [פ"א. כנהיג הגה"ח אות ר']:

פתחי תשובה

למקום פלוגי על אחריותו, והשליש שמעון על זה חפצים לבטחון תחת יד לוי, ולוי נתן לראובן כתב שלישות, ולפי שענין האחריות הוא מחמת העברת מכס לא פירש בכתב השלישות, רק נכתב בתוכו שאחר י"ד ימים מי שיביא לו הכתב הלו בחתימת ידו מחויב למסור לו החפצים או סך פלוני, והלך שמעון עם הסחורה למדינת תוגר והצליח שהביאה בשלום, ומסרה ליד ראובן והחזיר הכתב ליד שמעון. ואחר איהו ימים עשו ראובן ושמעון שנית מעמד ביניהם בלי ידיעת לוי השליש, ומסר ראובן לשמעון סחורה על אחריותו ועל סרך הבטחון המונח ביד לוי, וראובן מסר הכתב הנ"ל שנית לשמעון [צ"ל קיבל משמעון] בלי ידיעת לוי, ולא עלתה בידו בשניה ונלקחה הסחורה במדינת הנ"ל על בית המכס. ועתה בא ראובן ותובע את לוי שימסור לו הבטחון או תמורתו כפי הכתב, ולוי משיב שהוא יש לו חוב אצל שמעון, ובראשונה נתרציתי להיות שלישי ביניהם, ואחרי שהושלם התנאי בפעם ראשונה ומסר לך הסחורה בשלימות נתבטל ענין השלישות, ותפסתי החפצים אלו של שמעון על החוב שלי, ומה איכפת לי במעמד השני שעשית עמו בינו לביניך כו', ונשאל הדין עם מי. והשיב ע"ז באריכות, ותורף דבריו שהדין עם השליש, דאחר שהעמיד שמעון הסחורה בפעם ראשונה נסתלק שם משכון ונעשה פקדון אצל השליש כמבואר בסמ"ע ע"ב סעיף מ"ג וע"ש בש"ך סק"י ול"ז כו', ומהיכא תיתי לא יוכל השליש לתופסו על חובו. ומה שזה חזר ושעברו שנית לראובן, מה איכפת ליה לזה השליש כיון שראובן לא שאל את פיו, שאם היה עושה על פיו אפשר שהיה השליש מתחייב לשלם לו מדינת דגרימ כיון דעליה קא סמך והוא לא הודיעו שתופס למשכון על חוב שלו, אבל אחרי שלא הודיעו כלום אין אחריותו עליו כו'. ואם מחמת שלא הוחזר לו הכתב, פשיטא שאין זה מעכב מלסלק השעבוד מעל המשכון, דמיד כשקיבל סחורתו נתבטל חיוב הכתב ומחויב להחזירו לבעל המשכון או להשליש אם כבר החזיר המשכון, ובשכיל שעיכב הכתב לא הוכשר אחר שנפסל ונתבטל וחספא בעלמא הוא, ואע"פ שחזר זה ושיעבר לו המשכון שנית ע"פ כתב זה אין בכך כלום. שאם היה נמסר לידו מיד השליש גופיה היה מקום לדמות זה למה שכתב הסמ"ע בסמ"ע [סק"א] בשם העיר שושן [סעיף א'] דבכתובת ידו שאין טורף ממשעבדי חוזר ולוה בו, ובש"ך שם [סק"ב] כתב דאם כתב בכתי"י כל מי שמוציאו גם הב"ח [שם סעיף א'] מודה כו'. משא"כ בזה, שהשליש לא חידש מסירת הכתב, רק בעל החפצים מסר הכתב של השליש לבטחון שנית, פשיטא דלא מהני כו'. ועוד נראה, דאפילו אם היה מועיל מסירת הכתב של בעל החפצים ועי"ז נשתעבדו החפצים לבעל הסחורה אף להוציאם מיד השליש התופס, מ"מ פשיטא שיכול השליש לומר שלא היה כדעתו להתחייב בכתב זה נגד בעל הסחורה רק על פעם ראשונה בלבד כו'. ואין לומר דכיון דנכתב סתם הוי כאילו נתרצה על כמה פעמים, הדבר מבואר בתשובת הרשד"ס חרי"מ סי' ל"ח, במי שכתב שהוא ערב קבלן לכל מי שיתן לפלוני סך פלוני, ונתן לו פעם שנית וטען שלא נתערב רק על פעם אחת, וכתב מהרשד"ס שיכול לומר מה שנמצאתי ערב הוא אם יתנו לו באותו הפעם שהלך מאתי, אבל אם יתנו ופרע, לזה לא נכתבתי ואינו רוצה להיות עוד ערב, וכ"כ בשו"ת משפטי שמואל סי' מ"ה. ועיין בקצוה"ח סימן ל"ח [צ"ל מ"ח [סק"ו]] שלמד מזה דאף בממנוי או שכתוב בו לכל המוציא, לא מהני בנמחל שעבדו שכבר פרע עליו פעם אחת, וכתב שכן נראה מהט"ז [שם סעיף א']. וכל זה אם היינו אומרים שמשירת כתב השליש מועיל להוציא מיד תפיסתו של זה, אך הדבר פשוט שאין מועיל אף לגבי בעלי חובות אחרים, ומכ"ש להוציא מיד זה שמוחזק בהם ותפסו ברשות, שאין הלה יכול למוכרם או לשעבדם לאחר כלל. וא"כ בנידון דידן הדבר פשוט שתפיסת השליש מועילה, ואין מידו מציל ע"י טענה שנשתעבד לו

חידושי רעק"א

סימן קבט סעיף ב'. ואינו ערב. נ"ב, אם אמר זדוק לים ואני אשלם, עיין הגה לקמן ריש סימן ש"פ: סמ"ע סעיף ב' בהגה. ולאחר זמן העמיד. נ"ב, והערב ידע שמכר לו כתבא. שי למואל:

סעיף ב' (ה) ו' ואפילו לא נתערב בו. וביש"ש פרק הגזל ע"פ
[ב"ק פ"ט] סי' כ"ד פסק דפטור אלא"כ אמר לו חזי דעלך קסמיכנא,
ואפילו למאן דס"ל לקמן סימן ש"ו סעיף ו' דממלא דיער לשולחני אפילו
חזי דעלך קסמיכנא, מודה דכזה פטור אם לא אמר לו, כיון שלא היה
מוכרח לעשות כן. ובתשובת מהרי"ו

[המובא בצינים אות ה'] כתב דלא גרע
ממלא דיער לשולחני. וקשה על
מור"ם דלקמן סימן ש"ו פסק דנריך
לומר חזי דעלך קסמיכנא הוא ליה

לכתוב גם כאן דלמר לו חזי כו', ומכ"ש לפי מה שכתב מהרש"ל דכאן כו"ע מודו דנריך, וכדברי מהרש"ל מוכח במרדכי שם [ב"ק סי' קט"ו] ובהגהת
אשר"י שם [פ"ט סי' ט"ו] בשם ר' אפרים, ובתשובת מהרי"ו מוכח דמייירי שיש הוכחה שמכך עליו. וז"ל דגם מור"ם איירי מזה, ומ"ש ועשאו על פיו,
היינו שיש הוכחה לזה שמכך עליו ושתצו יודע שהוא סומך עליו, ומכ"ש הרי"ף [ב"ק ל"ה ע"ב מדפי הרי"ף] והרמב"ם [פ"י משכירות ה"ה] והמחבר
לקמן סימן ש"ו [סעיף ו'] דהיכא דמוכחא מילתא דעליה קסמך הוי כאומר ליה חזי דעלך קסמיכנא. והב"ח [סעיף ג'] כתב חזי דמייירי שאמר לו חזי
דעלך קסמיכנא, ואין משמעות מור"ם ומהרי"ו כן. ומ"מ אם הוא בקי, כגון אחי וסופק היודע בעסקיו וקצן שלו יודע שאינו חייב לאחרים, אפילו
אל"ל חזי דעלך כו' פטור, כ"כ (בש"ס) *ביש"ש שם: (ה) כי בטוח הוא בו חייב דש"ב ב'. דלא הוה ליה ליעזב על ככה, שאין אדם יכול לידע
מה שיש לחבירו, אפילו אדם לגבי נט או להיפך, אפילו ראה אצלו זהב וכסף ומטבע הרבה, דלמא אינו שלו או חייב עליהם, אלא ככה"ג שהיה אצלו
ידע שנפל להם בירושה כך חשבו ידע ג"כ שלא היו חייבים מקודם הירושה לשום אדם, או שהיה שומפו מקודם בזמן מה יודע מה שהיה לו בחלק
התכונהא כך חשבו וגם יודע בזכור שאינו חייב לשום אדם, ואח"כ נמצא צהאי שעתא שכל לו סיבה והיזק שירד מכל נכסיו חזי [ל"א] ידע, חשבו
כאונם ופטור אפילו אל"ל חזי דעלך קסמיכנא, ולא נריך לקבל היסמ דלא ידע, דהא אין טוענו אלא שמה, כ"כ מהרש"ל שם. [הג"ה ומכ"ש אם היה
בטוח ונתקלקל אח"כ, שהוא פטור, כיון שנתקלקל אח"כ, וכ"כ בסמ"ע ס"ק ז', ופשוט]. עין בפרק גט פשוט בשלטי גבורים דף רמ"ד ע"ב [ב"ב פ' ב' באה"ט

ע"ב מדפי הרי"ף אות ב'] :

ביאור הגר"א

סעיף ב' ה. ואפילו לא כו'. כמו מראה דיער לחבירו, וכמ"ש לקמן סימן ש"ו סעיף ו' או שהיו הדברים מראים כו', וכ"ש ל"א שם, ע"ש :

באר היטב

סעיף ב' ה. בהדיא. כתב הש"ך [סק"ו] דביש"ש פסק דפטור אלא"כ אמר לו חזי
דעלך קסמיכנא, ואפילו מאן דס"ל בסימן ש"ו סעיף ו' גבי מראה דיער לשולחני דאפילו
חזי ט', מודה הכא, כיון שלא היה מוכרח לעשות כן כו', ע"ש: ו. חייב. דלא הוה
ליה ליעזב על ככה, שאין אדם יכול לידע מה שיש לחבירו, אפילו אדם לגבי נט או
להיפך, אפילו ראה אצלו זהב וכסף ומטבע הרבה, דלמא אינו שלו או חייב עליהם, אלא
ככה"ג שהיה אצלו או שומפו יודע בזכור שיש לו כך חשבו ואינו חייב לשום אדם, רק
שח"כ נמצא צהאי שעתא שכל לו סיבה והיזק שירד מכל נכסיו חזי לא ידע, חשבו

משכון כלל, וכיון שכשכאו ליד השליש לא קיבלם על מנת לזכות בשביל זה בתורת משכון כי אם לטובת עצמו, פשיטא שאין זה מוציא מידו
אע"פ שקיבלם בשתיקה, וכן מבואר בחו"מ סימן (פ"ז) [פ"ג סעיף ב'] כו'. ובנידון דידן נראה, דאפילו אם בעל הסחורה אמר להשליש זכה בעבורי
בחפצים הללו בתורת משכון לא מהני, כיון שלא נתן לו מעות, רק על אחריות סחורה, ואכתי לא מוטא זמן חיובא, ואין נופל בזה שם זכויות כלל.
ומכ"ש שבאמת לא אמר לו שיוכה עבדו, הרי זה יכול לומר אע"פ שקיבלתי על דעת שיהיה לבטחון עבורך אני חוזר בי ומעכב לעצמי, כמבואר
בדברי הש"ך בסימן פ"ג שם [סק"ב] באומר צא ופרע לפלוני בעל חובי דלא הוי כזכי, אף אם קיבל מתחילה לצורך פרעון הבעל חוב שוב יכול
לעכב לעצמו, וכ"כ בנתיבות המשפט שם [משכ"כ סק"ב]. וא"כ פשיטא ככה"ג בנידון דידן שזה היה יכול לחפסם לעצמו בפעם ראשונה, ומכ"ש
בנידון דידן שכבר נסתלק השליש והשעבוד מפעם ראשונה לגמרי, לית דין צריך בשש שזה זוכה לעצמו, ואע"פ שזה חזר ושיעבד לזה המשכון
פעם שנית לאו כלום הוא. וכתב עוד, דנראה דאפילו אם לא היה החוב מגיע להשליש, אלא בעלי חובות אחרים של בעל החפצים היו באים לדון
עמו ע"ז, כיון שאין במטלטלין דין קדימה חולקים בשוה, שאין לבעל הסחורה דין מלוה על המשכון כלל, דדוקא במוסר ליד המלוה בתורת
משכון שקונה המשכון להיות שעבודו קודם, אבל בפקדון ביד אחר ואמר הלוה להמלוה פקדון שיש לי ביד פלוני יהיה משועבד לך למשכון,
נראה שכן קנאו למשכון כיון שלא עשה בו שום קנין כו'. ועוד נראה, דאפילו אם הוא מוסר ליד הסוחר עצמו על אחריות הסחורה חפצים
למשכון, אין שם משכון עליהם כיון דקנין מעות אין כאן, וקנין משיכה לא מהני גבי משכון, דמשיכה לא מהני רק לענין קניית הגוף אבל לא
לקנות שעבוד, וכמ"ש הג"ה ריש פרק קמא דב"מ [ב' ע"א מדפי הרי"ף] בשם הרי"ף כו' [עין בזה בקצה"ח סימן ע"ב סק"ב], ולדבריו בנידון דידן
אפילו בפעם הראשונה שנמסר ליד השליש להבטיח אחריות סחורתו של זה, אין תורת משכון עליו, דהא אפילו נמסר מיד בעל החפצים ליד בעל
הסחורה אין עליו דין משכון, ומכ"ש כשנמסר ליד שלישי. ועוד נראה, דאם אירע איהו אונס ששומר שכו פטור עליו גם זה היה פטור, אע"פ
שהתנה להחזיר באונסין וקיימא לן מתנה שומר חנם להיות כשואל, מ"מ היינו דוקא בשקנו מידו או בהיחא הנאה דקא מהימן ליה גמר ומשעבד
נפשיה, וא"כ כאן דלא קנו מידו וגם לא שייך בהיחא הנאה דמהימן ליה, דהא קמן דלא הימניה שהרי הוצרך לתת משכון, אם כן לא גמר ומשעבד
נפשיה, ולכן אף המשכון לא מהני לחייבו כדקיימא לן בקדושין דף ח' [ע"ב] מנה אין כאן משכון אין כאן, וכתב הרא"ש [שם פ"א סי' י'] דאדם יכול
לשעבד נכסיו לדבר שנתייב בו אבל בדבר שלא נתייב לא חל שעבוד נכסים כו' [עין לקמן סימן ר"ז סעיף י"ז ובקצה"ח שם [סק"ה]]. ועוד
נראה, דאפילו אם אירע ענין שהוא חייב בו מצד חיוב אחריות שקיבל עליו, מ"מ כיון שאין כאן חיוב מיד בשעת מסירת החפצים למשכון, אלא
שאפשר שיוולד איהו חיוב ע"י הפסד הסחורה, א"כ מה שמיתד החפצים למשכון שאם יאירע חיוב יהיו משועבדים למשכון, אין זה מועיל כיון
שהחיוב עדיין לא בא לעולם וכמ"ש התוס' בכתובות דף מ"ב [ע"א ד"ה רבי שמעון] כו'. והאריך עוד בזה בדברי ה"ט"ו באה"ע סימן נ' [סק"ה] ומסיק
וכתב, הנה הארכות בדברי ה"ט"ו מפני שדבריו כמעט ממש כענין נידון דידן, ומבואר מדבריו ומדברי ספר המקנה [ב"ק סי' י' סעיף ו'] ובקצה"ח
סימן ר"ז [שם] דכל כה"ג שנותן משכון לחבירו שאם יתחייב יהיה המשכון קנוי לו לשעבודו, אפילו אם המשכון ברשותו י"ל דלא מהני דהוי דבר
שלא בא לעולם, ומכ"ש כשאין המשכון ברשותו בעת ההיא אין ספק שאינו נקנה בתורת משכון, ואם יש בעלי חובות אחרים גם הם באים ונטליק
כמ"ש ה"ט"ו בהדיא. ואפילו אם המשכון הוא מונח ביד שלישי והשליש רוצה לתפוס בו בשביל זה שהושלש עבורו לא מהני, כיון שלא זכה בו
בשביל זה בשעה שנמסר לידו, מה שרוצה עתה לזכות עבור זה הו"ל כתופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים כו'. ומכ"ש בנידון דידן שכבר עבר
ענין השלישיות הראשון והפקדן עצמו הוא הבעל חוב ותופס לעצמו, שלא נגרע זכותו בשביל שבעל החפץ ובעל הסחורה חקעו כך וערבו משאות
שזה החפץ המושלש ביד פלוני יהיה משועבד לו כשיהיה הפסד בסחורה, שאין בדבריהם ממש להוציא מיד השליש כו'. ומסיים, וכל הני טעמי
דכתובנא כולוהו סלקי כהוגן לדינא, ואפילו באחד מהם יש די להכריע הכף לזכותו של השליש, עכ"ל ע"ש. ולע"ד לא זכיתי להבין כמה פרטים
בדברי הגאון הנ"ל, וגם גוף הפסק על נידון השאלה הנ"ל לע"ד צ"ע, עין בנחלת צבי הארכות בזה :

חידושי רעק"א

ש"ך סק"ו. פטור כ"כ בש"ס. נ"ב, עין בתשובת פני משה ח"ג סי' י"א :

סעיף ג' (ה) וכן אם פטר הלוה כו'. וכן משמע בתשובת רשב"א (ח"ב סי' שצ"ג) שהביא ב"י סימן קכ"ו מהד"ש ח', עיין בתשובת רמ"א סי' ע"ב (קס"ב): (ה) ויש אומרים דאם הוי כו'. נראה דלכך כתב הרב הד"ק הראשון נכסו ודין זה נלשון ויש אומרים, לומר שאין דין זה מוסכם. והיינו כמ"ש דמ"ע על *דברי

מכת"י

מהר"י (המובאים בציונים אות ח'), ולא נראה חילוק *זה בדברי מהר"ם (ד' פראג סי' ל"ח) [שנמנדי פרק אחרו נשך (המובא בציונים אות ד') גבי המלצר שגדלו הקהל לשלם לראובן עבור המס], דהא לא מלי טעמא דהי אלא דמה שראובן פטר לשר הו"ל כשעת מתן מעות, עכ"ל. ובאמת שלא משמע כן בתשובת מהר"ם שם, ע"ש (קס"ב), וגם מהר"י שם גופיה מיימי תשובה *ו' דמהר"ם. ונראה לפע"ד דמעולם לא עלה כן על דעת מהר"י, דמה נזק שיש בידו מעות הלוה, ולא מצינו חילוק זה בגמרא ופוסקים בשום מקום. וכן משמע להדיא מתשובת הרא"ש (כלל סי' ס' ד') והעיר שז"ן (סעיף ב') והסמ"ע דלעיל סימן קכ"ו סעיף ג' ס"ק (י"א) [י"ב], דאפילו היה בידו מעות (שלו) *של הלוה הו"ל ערב שלא בשעת מתן מעות. ולא קאמר מהר"י החס אלא כשזה המעות עמלו שהלוה לו הוא ביד הערב, דמשמע *מטעם

בד"ה: ולי' חולק בדברי מהר"ם. ותוקן ע"פ כתי' ושלחן המסחר, וביד אפרים: ולא נהירא חילוק זה בדברי מהר"ם. וכן בדפוס הסוד ה"ש"ס.

מכת"י

דכיון דהודה שמעות ההלוה נא לידו וקיבל עליו לפרוע, ח"ל, וא"כ כשאמרה אני רוצה לפרוע לך חייבת לפרוע כו', אף על גב דלמרינן שיליח בנא בתרא (קע"ז ע"ב) דערב שלא בשעת מתן מעות לא משמעבד, הני מילי ערב דעלמא שאין בידו המעות שנחשד עזרו, אצל האי איתחא כו' עד שהממן בידה לא גרע מערב, עכ"ל. אם כן משמע מדברי מהר"י להיפך, דדוקא כשזה הממן שנחשד עזרו היה בידו, חייב, הא לאו הכי לא, וכן עיקר *:

מכת"י

מכת"י

ערך לחם

סימן קבט סעיף ג'. או משיכון. או פטר את הלוה. (ב"י מחזור ד' בשם תוס' ב"מ קי"ב ע"א דיה חזר ותשובת הרשב"א ח"ב סי' שצ"ד.) שם בסופו. אמר לו הלוה לפלוני כי במוח הוא ועשה כן על פיו ונמצא שקר, הוי כאילו ערב אותו. (תשובת מהר"י סי' פ'). הנותן מעות למהצית שכר ועושה ערב בשבחה, י"א שמשמעבד בלא קנין. (ב"י מחזור ד' בשם רבינו יוחנן נתיב כ"ו ח"א.) וצ"ע היאך ישתעבד בדבר שלא בא לעולם. ואפשר דהיינו כעושה ערב בקרן ובשבחה שמשמעבד הערב בכל בכת אחת, ועכ"ז צ"ע, ועוד, רשבה

ביאור הגר"א

סעיף ג' ו. אם על פי כו' וכן כו'. כמו ערב בשעת מתן מעות, דטעמא כמ"ש שם [ב"ב] קע"ג ב' דהוא הנהא כו'. ויש אומרים דאם כו'. כו"ל [קס"ג], דלהשתעבד הלוה לערב א"ל קנין דהוי כאומר לו תפרע חובי,

פתחי תשובה

סעיף ג' ב. או משכון. עיין בתשובת הרב"ז ח"ג סי' תר"ט שכתב, דאם המשכון אינו שוה כנגד מעותיו, יש מקום שאלה אם הערב יכול לומר דנגד המעות שלא שוה המשכון הוי כערב שלא בשעת מתן מעות דלא משמעבד, כיון שלא על אמונתו הלוהו. ומסתברא, כיון דהלוה היה מהדר לפדות המשכון מיד המלוה, משמע שאינו רוצה למוכרו או מפני שהוא חביב אצלו או מפני שאינו שלו או מפני סיבה אחרת, אם כן הוי כאילו שוה כל חובו, וכיון שאמר לו הערב תחזור לו המשכון ואני פורע החוב, הוי כנשתעבד בשעת מתן מעות וחייב הערב בכל החוב, ע"ש. ועיין בספר שער משפט [קס"ד] שהביאו, וכתב דקשה להוציא ממון על פי סברא זו. ולפע"ד יש לדמות דין זה להווא דסימן שנוי סעיף ד' כו', ואדרבה מספקא לי לאידך גיסא, ד"ל דבכה"ג אף נגד שווי המשכון לא הוי ערב כו', ע"ש:

אמרי ברוך

סימן קבט סעי' ט. ומשיכה משמעבד. נ"ב עיין ש"ך ח"ד סימן ק"ע ס"ק ט'. כ"ל לפרוע עמה היה נזק לשלם ק'. עיין תשובת בני יעקב סי' י"ג: סעיף ג'. אם על פי החזיר. נ"ב, ולא תפס ממנו והחזיר על פי ערב, לא מיקרי ערב בשעת מתן מעות. תשובות ש' למנחם [בחי'דושי סוד]. [לא מיקרי ב"כ שעת מתן מעות או דשאי היכא דעדיין חובו על הלוה עמלו]. שם הגה. וכן אם פטר. נ"ב, וכן אם פטר את הערב קנלו ע"י ערב זה. ולא פטר ערב כהם על פי הווא ספק. ש"ך י"ד סימן ק"ע ס"ק ט':

ש"ך ב"י עיין בתוספת ר"פ הטעם ד' בתשובת ד' ק"כ ע"א [ד"ה תבא]

תוס' סל

מכת"י הגר"י

מאות' ונראה שם כאן

חי'דושי רעק"א

(יא) יבן יש אומרים שמשמעבד בלא קנין. טעם פלוגתא מנאור
בטור ובפרישה [סעיף ג'] דהראב"ד וסיעתו (המובאים בצינים אות ט')
סבירא להו דזה דומה למתחייב לחבירו וכחז לו בשטר אי חייב לך מנה,
דחייב אפילו בלא קנין וכמ"ס לעיל בסיומן מ' [סעיף א']*, והרמ"ה (המובא

בצינים אות י') וסיעתו ס"ל דכל
ששיעבד נפשו כמורת ערבות ואסמכתא
היא, גרע מהמחייב נפשו עמה לגמרי.
וחזו ג"כ טעם הרמב"ם [פכ"ז ממלוה
ה"א] דמלך קנין אפילו בערבות היוצא
קודם חימוס שטרות [ענין קודם חימוס
שטרות יתבאר בסמוך בסעיף ו'], ואם
ואפילו כתוב בו ופלוני ערב צו"ו, ואם
לא קנו מידו, סבירא ליה דאפילו מצני
חרי אינו גובה כמ"ס המגיד משנה
[שם] בשמו, ובפרישה [סעיף ה'] כתבתי
לשונו. והוכחתי שם ובדרישה [סעיף ד']
דגם דעת הטור היא כדעת הרמב"ם,
ע"ש ודוק: סעיף ה' (יב) יבן אלא
לענין שעבוד כתובה, פירוש,

דבערב בלא קבלת אינו משמעבד [להטור
דחזו בשעת מתן מעות, ולהרמב"ם [פכ"ה ממלוה ה"ו ופירו מאישות ה"ט]
והמחבר [שם סעיף ד'] אפילו בקנין אינו משמעבד, ע"ש], משום דסבר
מלוה קעביד ולא מירי חסרה דהא טב למיחב טן דו, אבל בקבלן חייב
אפילו בלא קנין. ובערב נדוניא איכא נמי טעם דסבר מלוה קעבידא (ולכא) [דא"כא] טעם למיחב טן דו, ומשום הכי איכא זה פלוגתא שם בנאן
העור [סעיף ו' בהגיה] אי נחייב בערב, ומשום הכי השמיטו המחבר והמציאו מור"ם ז"ל, וק"ל. אבל לכו"ע יכול לחזור בו ערב נדוניא קודם הנישואין
ואפילו קנו מידו, כיון דעדיין לא נעשה מעשה על ידו, ונלמד במלך שכן ממ"ס הטור והמחבר בריש סימן קל"א, ע"ש. גם בזה"ע סימן ק"ב סעיף
ו' כתב כן מור"ם בפשיטות, ע"ש. והערתו דידן הן בשביל הקנס, דאין יכולין לחזור משום צושה, ולא ערבות בשביל הנדוניא, וק"ל. הגם. כתוב
במשימים נחב כ"ז חלק א', הוסיף מעות למתנת שכן * והעמיד לו ערב צעד השבת, אף על גב דלא מירי חסרה, מ"מ כיון דלא מלוה קעביד
משמעבד בלא קנין, עכ"ל. וגם זה נלמד מדין ערב דכמוהו ונדוניא:

א"ל כח"י
כ"ט יחוס,
ונפשה לו
ערב ט'
ועיין ט"ז
ס"ב

המחבר

באר הגולה

ז. שם [בסוד] בשם הראב"ד ושכ"כ הרמב"ן. (*משנה ע"ב ע"ב) ערב
היוצא לאחר חימוס שטרות וכו'). וכ"כ הרב המגיד ריש פכ"ו [ממלוה] בשם
הרמב"ן [ב"ב קע"ו ע"א] שהעלה מסוגיא דפרק הטעם בכתובות [דף ק"א
ע"ב דף ק"ב], שהערב היוצא לאחר חימוס שטרות אינו נרץ קנין, ולדבריו
הסכים הרשב"א [ב"ב קע"ו ע"ב], וכ"כ הפוס' שם [כתובות ק"ב ע"א ד"ה
כתנאי]. ט. שם [בסוד] בשם הרמ"ה [ב"ב פ"ו ס"י קיד"ד] ולזה הסכים הטור.
ט. שם ריש פרק הנזכר. וכחז הרב המגיד, נראה שהוא מלך קנין לערבות
זה, והוא מפרש כן בכולו צ"ע קנין שאמרו סוף גט פשוט וכו', כל זה אחר
מתן מעות וקודם חתימה, ודעמו כיון שנמסרו ליד לזה המעות אע"פ שהוא
ערב בשטר נרץ קנין. סעיף ה' י. לשון הטור סעיף ו' ד"ה.

חימוס שטרות, וכן משמע בפיר"ה הנ"ל בחוס'. ולמכר שניה לא מירי שם אלא צה"ל דכח"י פסקא, אבל נדרר ור' יוחנן לא מירי. ולפי מ"ס הרמ"ה [ב"ב פ"י
ס"י קיד"ד] ושו"ע סעיף ו' יש אומרים דהיכא כו', צ"ל ע"כ כסברא ראשונה: סעיף ה' יא. כשם בור'. מדאמר שמואל שם [ב"ב קע"ו ע"א] חטק וקנו מידו
כו', ומשמע דקאי לחטק דמתני' [שם קע"ה ע"ב] ושם אמר ואני אתן כו', דלחץ מ"י [שם קע"ד ע"א] הוא לשון קבלת, כ"ס כה"ג שאמר הגה לו, ועיין
בזה"ע סימן ק"ב סעיף ו'. ואמר שם [קע"ו ע"א] מכלל דערב בעלמא כו', ואם איכא מאן דלחץ מ"י [שם קע"ד ע"א] הוא לשון קבלת, כ"ס כה"ג שאמר הגה לו, ועיין
לשנא דקבלתו לאיך מ"ד, והא לא פליג כן נגס אמתני' קמייא [קע"ג ע"ב] דערב אף שאינו קבל דמשמעבד. וז"ל [המחבר] שאין חילוק כו'. ונמכר [ב"ב
ס"י תרג"א] בשם ראב"ה כתב דמ"ס ואיך כולו כו' בל להוסיף אף קבלן: יב. * אלא [לענין] בור'. שם קע"ד כו'.

באר היטב

סעיף ד' ג. קנין. נספר לחם משנה פ"א מהלכות מכירה הקשה ע"ז מה דריש
סימן מ' דאדם יכול לחייב עצמו בלא קנין, ובש"ס ר"פ הטעם מדמי להדי כו', עיין
בש"ך [סק"א] מה שישב צוה:

שטר על המעות, ובפרט על סך מסוים כזה, ובפרט במכירת חסורה דשייך ביה אונאה מקפיד המוכר מאד על כתיבת השטר להעמידו על סך מסוים
במעות מזומנים. וא"כ פשוט בעיני דקודם כתיבת השטר עדיין לא נגמר המקח כלל ויכול המוכר לחזור בו, דומה למ"ס השו"ע בסיומן ק"צ סעיף
ז' גבי קניית קרקע במקום שדרך לכתוב שטר לא קנה עד שיכתוב שטר, וכן בסיומן ק"צ סעיף י"ז בעייל ונפיק אזורי דין המטלטלין בדין
הקרקעות שאפילו משכן והכניסן לרשותו לא קנה, והכי נמי בנידון דידן כל זמן דעייל ונפיק אשטרא לא קנה הלוקח את הצמר אפילו משכן
והכניסן לרשותו כו'. וא"כ קודם שיבוא השטר ליד המוכר עדיין שייך גבי ערב הך טעמא בההיא הנאה דמהימן ליה שיעבד נפשיה ועל אמותו
הלוהו, דהא עדיין לא נקנה הצמר ללוקח לגמרי עד לאחר כתיבת השטר, ולא גרע נידון דידן משאם החזיר השטר או משכון על פיו המבואר
בסעיף ג', וא"כ קודם כתיבת השטר דנידון דידן דומה לקודם מתן מעות דעלמא. והא דבכל סוגיית הש"ס דבעינן ערבות בשעת מתן מעות, היינו
דקא בהלואת מעות שאין דרך להקפיד על כתיבת השט"ח, דסגי בערים או משכון, וכן הא דדעת רמב"ם בסיומן קכ"ט סעיף ד' דאפילו ערב

חידושי רעק"א

סעיף ה'. הקבלן אינו משמעבד. נ"ב, כמשנה למלך [פכ"ה ממלוה ה"ב] כתב בשם מהר"ם יונה [ש"י להרא"ה פ"י פכ"ח סק"ד] דאם חפס המלוה, יכול למר קים לי דקבלן משמעבד:

סעיף ד' (ט) יא ו"הרמב"ם ב' צריך קנין. ובספר לחם
משנה פרק י"א מהלכות מכירה [הט"ו] הקשה על זה מהא דלעיל ריש
סימן מ' [סעיף א'] דאדם יכול לחייב עצמו בלא קנין, ובש"ס ריש פרק
הטעם [כתובות ק"ב ע"א] מדמי להדי, והיא הראיה שהציא הרמב"ן
בחדושו סוף ב"ב [קע"ו ע"א ד"ה נראה
לך]. ולי נראה דבש"ס מדמי להו משום
דמסתמא פלוגתא במתני' ר' ישמעאל
ובן נגס מיירי בין למ"ד אסמכתא קניא
או לא*, דהא לעיל מינה בזה"ה מתני'
בסוף פרק גט פשוט [ב"ב קס"ח ע"א]
פליגי ר' יהודה ור' יוסי אי אסמכתא
קניא או לא, אבל לדין דק"ל
אסמכתא לא קניא אלא"כ קנו מיניה,
וערב דמי לאסמכתא, לכן לא מהני רק
בקנין. ונראה שגם כיון הר"ן בריש
פרק הטעם [כתובות ס"א ע"א מדפי
הרי"ף], אע"פ שהלחם משנה מציא שם
דברי הר"ן והקשה עליו שלפי דמיון
הש"ס הנ"ל משמע דרך דערב מיירי
בלא קנין, מ"מ נראה לפע"ד דרך דש"ס אפילו אף למ"ד אסמכתא קניא,
ולכן כתב הר"ן ובערב היינו טעמא דלא מהני רק קנין לפי שהוא דומה
לאסמכתא, כן נ"ל:

משה"ס סק"

ביאור הגר"א

וכיון דמעותיו בידו מחויב לעשות שליחותו, וכמ"ס לעיל סוף סימן קכ"ה סעיף
י', וא"כ נשתעבד למלוה: סעיף ד' ה. יש אומרים שמשמעבד בור'. עיין
באר הגולה [אות ד'], ור"ל ממ"ס שם [כתובות ק"ב ע"א] רבי יוחנן דאמר כר'
ישמעאל, אלמא משמת חימוסו חייב כמו חייב אי לך מנה בשטר: ט. ויש
אומרים בור'. ממ"ס שם [ב"ב קע"ו ע"ב לגירסת הרי"ף והרא"ש] ואיך
כולהו צ"ע קנין, וערב אחר חימוס שטרות בכלל שמעט החטיל המשנה. ומ"ס
בכתובות שם כמתני' כו', היינו כמו שלרבי ישמעאל יכול הערב לשעבד עצמו אף
שלא חייב לו כלום ולא על אמונתו הלוהו ה"ה האומר כו'. והרמב"ן [ב"ב קע"ו
ע"א] כתב דאף לגירסת הרי"ף ואיך כו' י"ל דקאי לערב לאחר מתן מעות
וקבלן דכתובה, ודוחק. ועיין חוס' שם [קע"ו ע"א] ד"ה והלכה, ובפיר"ה הוא
משמע כו': י. ולהרמב"ם בור'. מדאמר כולהו, ונגמ' שם חשיב אף קודם
משמע כו': יא. כשם בור'. מדאמר שמואל שם [ב"ב קע"ו ע"א] חטק וקנו מידו
כו', ומשמע דקאי לחטק דמתני' [שם קע"ה ע"ב] ושם אמר ואני אתן כו', דלחץ מ"י [שם קע"ד ע"א] הוא לשון קבלת, כ"ס כה"ג שאמר הגה לו, ועיין
בזה"ע סימן ק"ב סעיף ו'. ואמר שם [קע"ו ע"א] מכלל דערב בעלמא כו', ואם איכא מאן דלחץ מ"י [שם קע"ד ע"א] הוא לשון קבלת, כ"ס כה"ג שאמר הגה לו, ועיין
לשנא דקבלתו לאיך מ"ד, והא לא פליג כן נגס אמתני' קמייא [קע"ג ע"ב] דערב אף שאינו קבל דמשמעבד. וז"ל [המחבר] שאין חילוק כו'. ונמכר [ב"ב
ס"י תרג"א] בשם ראב"ה כתב דמ"ס ואיך כולו כו' בל להוסיף אף קבלן: יב. * אלא [לענין] בור'. שם קע"ד כו'.

פתחי תשובה

סעיף ד' ג. אלא לאחר מתן מעות. עיין בתשובת רשמי שאלה ס"י ג"א
שכתב, דמ"ס הריינים בעובדא דשם, דמעת שנתן הצמר לכליו של
לוקח ולהלן הרי ערבות שלא בשעת מתן מעות. אי לאו דמסתפינא הוה
אמינא, דלענ"ד בנידון דידן דנמכר הצמר בהקפה, ודאי מדרך לכתוב
אונאה מקפיד המוכר מאד על כתיבת השטר להעמידו על סך מסוים
במעות מזומנים. וא"כ פשוט בעיני דקודם כתיבת השטר עדיין לא נגמר המקח כלל ויכול המוכר לחזור בו, דומה למ"ס השו"ע בסיומן ק"צ סעיף
ז' גבי קניית קרקע במקום שדרך לכתוב שטר לא קנה עד שיכתוב שטר, וכן בסיומן ק"צ סעיף י"ז בעייל ונפיק אזורי דין המטלטלין בדין
הקרקעות שאפילו משכן והכניסן לרשותו לא קנה, והכי נמי בנידון דידן כל זמן דעייל ונפיק אשטרא לא קנה הלוקח את הצמר אפילו משכן
והכניסן לרשותו כו'. וא"כ קודם שיבוא השטר ליד המוכר עדיין שייך גבי ערב הך טעמא בההיא הנאה דמהימן ליה שיעבד נפשיה ועל אמותו
הלוהו, דהא עדיין לא נקנה הצמר ללוקח לגמרי עד לאחר כתיבת השטר, ולא גרע נידון דידן משאם החזיר השטר או משכון על פיו המבואר
בסעיף ג', וא"כ קודם כתיבת השטר דנידון דידן דומה לקודם מתן מעות דעלמא. והא דבכל סוגיית הש"ס דבעינן ערבות בשעת מתן מעות, היינו
דקא בהלואת מעות שאין דרך להקפיד על כתיבת השט"ח, דסגי בערים או משכון, וכן הא דדעת רמב"ם בסיומן קכ"ט סעיף ד' דאפילו ערב

בדפוסים צו'
ליד תיבות
אלא בקנין,
ונראה מקום
על אלא
לענין

סעיף ה' (י) ב"ל היבא דבעי קנין אי לא קנו מיניה אינו גובה אפילו מבני חורין אפילו כתב לו שטר. ולא כחזקת קניין דלא מהני דין זה שטר, משום דזוהי יש פלוגתא כמ"ש בסעיף ד' וכו', עכ"ל סמ"ע [סקי"ד]. ואינו מוכרח, דאפשר דגם הראב"ד [המובא בציונים] אוח ט"ן מודה ששטר גרע מאחר חיתום, ונ"ע לדינא. כמו כן מסיים נמי כ"ז ס"א, הנותן מעות למחצית שטר נעשה לו ערב בעד השבט, אע"ג דלאו מידי חסריה, מכל מקום כיון דלאו מזה קעביד משמעוד בלא קנין דין ערב נשעט מתן מעות, וממלאט דדיני ריבית, עכ"ל רבינו ירוחם ס. ור"א לומר שהנותן העמיד ערב להמקבל בעד השבט הש"ך נעבד טרחא, והלכך הו' ליה כערב נשעט מתן מעות, דאע"ג דהשבט אינו נעין, מכל מקום אי לאו דקביל עליה השבט לא היה מקבל למרות בעסק זה, והו' ליה כאילו שכרו בך וכן שיעסק לו עסק פלוני. אבל המקבל אסור להיות ערב בעד השבט, וגם אם העמיד ערב הו' ליה לגבי השבט הש"ך לנותן ערב שלא נשעט מתן מעות דאינו משמעוד בלא קנין, וכמ"ש בספרי ש"ך ביריה דעה סימן ק"ע ס"ק ה' לגבי ריבית, ע"ש [דוק: (יא) יא] אם הוא במקום ש"א נהגו לקנות בך. ע"ן לקמן סימן ר"א סעיף ב' דיש מקומות דנהגין המגרים לקנות בך, עכ"ל סמ"ע [סקט"ו]. ושם איירי במקיעת ק"פ (ש"ן עמה שבעה) *שאנה כשבעה וכמ"ש הוא בעצמו שם [סקי"ה] להדיא, וק"ל. וי"ל דס"ל דלא גרע זה מסיטומתא, ואריכין נזיו לקיים אף כשמת במקום שנהגו בך, ודוק: (יב) יד' ובבב"ל מקום כופין אותו לקיים שבועתו. ופקא מינה, אם מת זה שחקע כפו דאין מחייבים את יורשיו משום שבעה, ואפילו בחייו אין צ"ד יורדין לנכסיו אלא משמתין [אותו] לקיים שבעה, וגם אם נשאל על שבעה והמירוהו, נדעבד מהני לדעת ר"ת, משא"כ אם משמעוד מדין ערבות, וזה נ"ל ברור, עכ"ל הסמ"ע [סקט"ו] וע"ש:

ש"ך בריבית
סי' כמסכת
מכ"ט (פ"ג)
[ח"א] פ"ט
ש"ט

קצוה"ח
סק"ב
נפשיה סק"ד

מכתי

שעבוד כתובה (לא נדוניא לחתן) כמו שנתבאר בטור אבן העזר* (סימן ק"ב סעיף ו'). יד"ב בל היבא דבעי קנין אי לא קנו מיניה אינו גובה אפילו מבני חורין אפילו כתב לו שטר. הגה' ואפילו נתן לו מקיעת ק"פ *ואפילו הוא במקום שלא נהגו לקנות בך יד"ב יומכל מקום ציונים ומקורות י) כ"כ רבינו ירוחם מסיים נמי ג' סוף פלג ס. ד"מ ה'.

(יג) יד' ב"ל היבא דבעי קנין אי לא קנו מיניה אינו גובה אפילו מבני חורין אפילו כתב לו שטר. דקדק וכתב כל היבא דבעי קנין כו' אפילו כתב לו שטר, ולא כתב בקנין דלא מהני דין זה שטר, משום דזוהי יש פלוגתא כמ"ש בסעיף ד', ולא כל כולו אלא לומר דלמ"ד דבעי קנין לא מהני שטר, ור"ל אפילו כתב לו שטר בפני עצמו. וע"ן בטור [סעיף ה'] שכתב בזה כלשון המחבר. ומה שכתב המחבר אה"כ בסעיף ו' דאם כתבו אחר חתימת העדים אינו גובה אלא מבני חורין, ושם מינה דמנני חורין מיהא מגבא גבי, שם איירי בדקנו מידו, וקאי אמה שכתב לפני זה וכמו שכתבתי בפרישה [סעיף ו'] ע"ש ודוק: (יד) ט"ן אם הוא במקום ש"א נהגו לקנות בך. ע"ן לקמן סימן ר"א סעיף ב' דיש מקומות דנהגין המגרים לקנות בך: (טו) ט"ן ובבב"ל מקום כופין אותו לקיים שבועתו. ונפיקא מינה, אם מת זה שחקע כפו דאין מחייבין את יורשיו משום שבעה, ואפילו בחייו אין צ"ד יורדין לנכסיו אלא משמתין [אותו] לקיים שבעה, וגם אם נשאל על שבעה והמירוהו, נדעבד מהני לדעת ר"ת [מובא ברבי"ש סי' של"ה] משא"כ אי משמעוד מדין ערבות, וזה נ"ל ברור. וכ"כ הריב"ש בסי' של"ה נדעבד הדין חילוקים והביאו הב"י וד"מ בסימן ר"א סעיף כ"ב ע"ש [וע"ן ב"י סימן ג' סעיף י"ב], ומור"ם כתבו לקמן בסימן ר"ט סעיף ד' ע"ש. *ולא כמ"ש בעיר שושן דכתב הוא דנכס"ג דאינו מחייב בתורת ערבות אלא מכה קיום שבעה, אם פרע להמלוה אין צריך הלוה לחזור ולפרוע לו, כיון דלא מכה ערבות כל עליו החיוב, ע"ש [קש"כ]. ואינו נראה לדינא, כיון שעל פי הלוה נתן לו מקיעת כפו להמלוה לפרוע ונמחייב לשלם לו, הו' ליה כאילו ביקש ממנו הלוה ופרע בעצמו, ונתיי דאין שם ערב עליו, מכל מקום כה"ג חייב לפסות (להפרע) [כמו להפוער] חובו בציווי וק"ל, וכמ"ש לעיל סעיף ב' (י) [א] בסימן זה:

ערך לחם

סעיף ה'. בטור אבן העזר. סימן ק"ב. שם בסופו. ואפילו תקע לו כפו לא נשתעבד. [ב"י סעיף ה' בשם רבינו ירוחם נתייב ג' ח"ח].

באר הגולה

כ. ובערבות דידן הן בעד הקנס, דאין יכולין לחזור משום נזשט, ולא נשכיל הנדוניא. וכתב רבינו ירוחם נתייב כ"ז ס"א, הנותן מעות למחצית שטר והעמיד לו ערב בעד השבט, אע"ג דלא מידי חסריה, מכל מקום כיון דלאו מזה קא עביד משמעוד בלא קנין, עכ"ל. ונלמד מדין ערב דכתובה. סמ"ע [סקי"ג]. מחודש סעיף (ז) (י) ל. א"כ אין יורדין לנכסיו אלא משמתין אותו לקיים שבעה. ואם מת זה שחקע כפו אין מחייבין את יורשיו משום שבעה, ואם עבר ונשאל על שבעה ועברו הב"י והמירוהו, ע"ן ביו"ד סימן רכ"ח סעיף כ', מדברי הסמ"ע [סקט"ז].

ע"ג סעיף ח' נהג"ה, מי שנשבע כו' אף על פי כו':

ביאור הגר"א

יג. או נדוניא כו'. ג"כ מה"ט שאמרו נכחונה שם [קצ"ד ע"ב]. וע"ן בזה"ע שם [סימן ק"ב סעיף ו'] שיש חולקין, וכמ"ש בספר הפרומות [שער ל"ה ח"א ס"א] דהא חסריה שהרי כנגד השום הוא מוסיף חומש והוא מחייב לה כנגד הנדוניא, וע"ן במדריש שם [ב"ב סי' תרנ"א]: יד. כל היבא כו'. לשון הטור [סעיף ה']. וס"ל כהרמב"ם בסעיף ד', דמ"ש כולו, קאי אפילו אערב נשטר, וע"ן פרישה ועיטור [אות ע' ערב]: טו. ואפילו נתן כו' אם כו'. כמ"ש נז"מ ע"ד א' האי סיטומתא כו' והלכתא כו', וכפיר"ס מל"ש [פ"ה סי' ע"ב] שם: טז. ומכל מקום כו'. כמ"ש ר"ת [נחשבות מייחוס ספר הפלאה סי' ג'] מהא דלדקיהו והנה (ידו נתן) [נתן ידו יחזקאל י"ו י"ה] כו'. וע"ן לעיל סימן

פתחי תשובה

היוצא קודם חיתום שטרות צריך קנין כל שלא נכנס ערב אלא לאחר מתן מעות, היינו נמי בהלואה מעות דוקא דאין דרך להקפיד על כתיבת שט"ח, רק מיירי בגונא שנתרצו אחר כך לכתיבת שטר. ולפי שלא מצאנו גילוי לדין זה בשום פוסק קדמון לבי מהסס להלכה למעשה, אם אמנם ישר הדבר בעיני, עכ"ל ע"ש: סעיף ה' ד. שעבוד כתובה. ע"ן באר הגולה [אות כ'] שכתב, וכתב רבינו ירוחם, הנותן מעות למחצית שטר והעמיד לו ערב בעד השבט כו'. וע"ן בזה בש"ך סקי"ב ובקצה"ח [סקי"ב] ובנתיבות המשפט [משא"א סקי"ד]. וע"ן בתשובת עמודי אור סי' ק"ה [אות א'] שכתב, ולפע"ד דברי הקצוה"ח נכונים וברורים כו' עד באופן שהדבר ברור לדעתי דערב או קבלן לשטר עיסקא שיש בו זמן לסילוק הקרן והריוח משתעבד מן הדין, ואין זה דומה לערב שלא בשעת מתן מעות כלל, עש"ה: ה. דבעי קנין. ע"ן באה"ט [סקי"א] עד דאפשר דגם הראב"ד מודה דשטר גרע כו'. וע"ן בתשובת רשמי שאלה סי' נ"א מה שמחלק בזה, עש"ה:

באר היטב

סעיף ה'. כתובה. פירוש, דערב קנס אינו משמעוד, משום דסכר מזה קעביד ולא מידי חסריה דהא טב למיחב טן דו, אבל בקבלן חייב אפילו בלא קנין. ובער נדוניא איכא נמי טעם דמזה קעבידנא, ואיך היה פלוגתא בזה"ע אי נמחייב או לא. ומ"מ לכ"ע ערב נדוניא יכול לחזור בו קודם הנישואין ואפילו קט מידו, כיון דלא נעשה מעשה על פיו, ונלמד מכ"ש מ"ש הטור והמחבר בריש סימן קל"ה, ע"ש. גם בזה"ע סימן ק"ב סעיף ו' כ"כ הרמ"א בפשיטות, עכ"ל הסמ"ע [סקי"ג]. [וע"ן נחשבות הגאון חכם לבי וי"ל סי' נ"א]: יא. דבעי. וזה דלא כתב בקנין דלא מהני דין זה שטר, משום דזוהי יש פלוגתא בסעיף ד', ולא כל כולו אלא לומר דלמ"ד דבעי קנין אפילו כתב לו שטר בפני עצמו לא מהני. ומ"ש בסעיף ו' דאם כתבו אחר חתימת העדים דמנני חורין מיהא מגבא גבי, שם איירי בדקנו מידו, עכ"ל הסמ"ע [סקי"ד]. ואינו מוכרח, דאפשר דגם הראב"ד מודה דשטר גרע מאחר חיתום, ונ"ע לדינא. ש"ך [סקי"ב]: יב. בכך. ע"ן לקמן סימן ר"א סעיף ב' דיש מקומות דנהגין המגרים לקנות בך, כ"כ הסמ"ע [סקט"ו]. וכתב הש"ך [סקי"ג] דשם איירי במקיעת ק"פ ש"ן עמה שבעה וכמ"ש הסמ"ע ע"מ שם להדיא. וי"ל דס"ל דלא גרע זה מסיטומתא, ואריכין נזיו לקיים אף כשמת במקום שנהגו בך, עכ"ל וי"ל

חדושי רעק"א

קל"א: (ש"ך סי' ק"ד) [סעיף סקט"ו]. ובפסקא מינה. נ"ב, וכך כתב בספר נידה לדרך פרשת מלכות:

סמ"ע סי' ט"ו. לקיים שבועתו. נ"ב, ואף אם [וע"ן י"ח] זמן לקיים שבעה, מ"מ כופין אותו לקיים שבעה מיד, דשמה ימות, כ"כ הריב"ש שם [סי' של"ה], וע"ן פסוקת מהרי"ט ח"א סי'

שלחן ערוך השלם >מהדורת פריעדמאן< - כד חו"מ ה (צז- קלב) קארו, יוסף בן אפרים עמוד מס: 300 הודפ

(ס"ה) י"ו ואינו מעורב עם הלוח והמלוח כו'. עיין בסמ"ע ס"ק (כ') [כ"א] עד ולדעת ה"א הג"ל דקנין לחוד גובה ממעבד, לרין לומר דבזה דכתב פלוני בלא וי"ו גרע כו'. ולי נראה דדעת י"א זו, הא דחילק בש"ס פרק גט פשוט [ב"ב קצ"ו ע"א] היינו בערב נשעת מתן מעות, ולא אי נכתב ופלוני, יש להערכות קול וגובה ממעבד, משא"כ בלא וי"ו, דחתימת עדים לא קאי לערכות, וכן נראה מפירוש רש"ס, ועיין בספרי ודוק, וכן נראה מסתימת לשון המחבר בסעיף זה. ולפי מה שכתבתי בפירושי *דברי ה"א, אם צירר שהיה קנין ועדים מעידים לפניו, אף אם נכתב בלא וי"ו גובה ממעבד להרמ"ה [המובא בציונים אות י"ז]. וכן נ"ל עיקר, ודלא כמשמעות הסמ"ע ע"ש: סעיף ח' (ס"ה) י"ה נפטר הוא והערב כו'. עיין בסמ"ע ס"ק (כ"ז) [כ"ג], ועיין לקמן סעיף ט"ו וע"ז מה שכתבתי שם [סקל"ב-ג]. עיין בתשובת ר"ש כהן ספר ז' סי' כ"ז ובתשובת מהר"ט [ח"א] סי' קי"ז דף קל"ט ע"ג, ועיין בתשובת מהרש"ס [ח"ר] סי' ל"ט [קש"כ]:

מכת"י

כתחלת דבר ^{כ"א} ואינו מעורב עם הלוח והמלוח אבל י"א כתוב ופלוני ערב בוא"ו שהרי הוא מעורב עם הלוח והמלוח ואחר כך חתמו העדים הרי זה נפרע מנכסים משועבדים.

ח ^ה המלוח את חברו על ידי ערב אף על פי שהערב משתעבד למלוח ^{כ"ב} לא יתבע את הערב תחלה אלא יתבע הלוח ^{כ"ג} ואפילו אין ללוח אלא זיבורית לא יפרע מהערב ^{כ"ד} ואפילו אין ללוח נכסים ידועים כגון קרקעות ויש נכסים ידועים לערב לא יגבה מהערב אלא (לרין) ^{כ"ה} לחזור אחר הלוח אולי יש לו מטלטלין. הגה ^{כ"ו} ואם אמר הלוח פרעמך והוא מלוה על פי נשבע הלוח היסת ^{כ"ז} ואמר שפרע נפטר הערב ^{כ"ח} ואפילו הלוח גוי ואמר שפרע נפטר הערב

ציונים ומקורות (י) כ"כ בעל התרומות בשער ל"ה ח"א סי"ד. ד"ת ח'. (ט) טור סעיף ח'. (ז) ב"י מחורש י' בשם בעל התרומות שער ל"ה ח"א סכ"ו. ד"ת (ו') ח'.

כ"ה ממנהדרות הבאה"ג ואילך ראה אות א', בר"ר: והוא מלוה ע"פ

והערב. דוקא כהם ערב, אבל ערב קבלן אינו נפטר וכמ"ס מור"ם כה"ג בסעיף ט"ו, ע"ש. ומה שכתב המחבר א"כ בסעיף ט"ו דאם הקבלן טוען שמה פרע הלוח דהדין עמו, שאני התם דליכא ריעותא דהיה לו שטר וטוען שאבדו, וק"ל. ועיין מה שכתבתי עוד בסיומן זה בסעיף ט"ו [סקל"ז]:

ערך לחם

סעיף ח'. * מהערב אלא צריך.

מכת"י

טור והב

סעיף ז'. ואינו מעורב עם הלוח והמלוח. ברמב"ם [פכ"ז ממלוח ח"א] כתב כאן וקנו מן הערב, והמחבר השמיטו שכבר כתב בסעיף ד' להרמב"ם אפילו קודם חיתום שטרות צריך קנין, ולפ"ז ברישא שפלוני ערב בלא וי"ו, לא מהני קנין. וטעם הענין כללו להרמב"ם, דלאחר חיתום שטרות לא מהני שום דבר אפילו לבני חורין רק קנין, ולמשעבדי לא מהני שום קנין רק קודם חיתום שטרות ופלוני ערב, ואז חתמו העדים על שעבוד הערב כמו על הלוח, אבל כתב קודם חיתום שטרות פלוני בלי וי"ו, אז העדים לא קיימו עליה אלא על השטר דלעיל, והוא ליה כאחר חיתום שטרות, ויש לו לגבות מבני חורין כשיש שם קנין. אלא שלדעת רבינו

ביאור הגר"א

סעיף ח' כב. ואפילו אין ללוח אלא זיבורית כו'. עיין רש"ס [ב"ב] מ"ו א' ד"ה ואמר כו'. כב. ואפילו אין ללוח נכסים ידועים. מוס' שם [ב"ב קצ"ג ע"ב] ד"ה חסורי כו', ע"ש: כד. ואם אמר כו'. שם [ב"ב] קע"ד א' אימר לררי אתפסיה, אלמא דאזכרון אם היה טוען נפטר הערב. ועיין לקמן סעיף י"ב:

הישר הדושים סי' תנ"י) בפירוש מימרא דרבי יוחנן לא שנו אלא שאין נכסים ללוח וכו' [שם [ב"ב קע"ג ע"ב]]. א"כ. כן הוא בטור [סעיף ח'].

באר היטב

ז"ל [שי למורא סי' קכ"ט סק"ג] פלגל הרבה נפגרת הרמ"ה [ב"ב פ"י סי' קנ"ד] והמס' ולבסוף כתב, ולענין הדין אין לגבות ממעבד ללא קנין וטעם, או קודם חיתום וקנין, או שעת מתן מעות וקודם חיתום, ודוקא דכתב ב"י אבל בלא וי"ו אין לגבות ממעבד, ע"כ: סעיף ח' י"ה. תחילה. וכתב במישרים, דין שטעה והוריד המלוה לנכס ערב קודם שחנע להלוה מסלקין אותו, כן מוכח בעובד דכ"ד דף קע"ד ע"ה, עכ"ל ד"ה. סמ"ע [סק"ב]: י"ה. וערב. אבל ערב קבלן אינו נפטר וכמ"ס הרמ"א בסעיף ט"ו. ומ"ס המחבר בסעיף ט"ו דאם הקבלן טוען שמה פרע הלוח דהדין עמו, שאני התם דליכא ריעותא דהיה לו שטר וטוען שאבדו, כ"כ הסמ"ע [סק"ג]. ועיין בתשובת רש"ך ספר ז' סי' כ"ז, ובתשובת מהר"ט סי' קי"ב, ובתשובת מהרש"ס סי' ל"ט. [ושך סקי"ח]:

חידושי רעק"א

סעיף ח'. נפטר הוא והערב. כ"כ. ואם ערב לגוי, אף דהלוה גוי אינו נאמן לומר שפרעתי לפטור עצמו, דנדייטס אינו נאמן לומר על מלוה על פה שפרעתי, מכל מקום (מ)ערב ישראל פטור

(בג) ברוך לא לוייתי בעולם כו'. פירוש, [ו]הערב מודה שזה, משום הכי חייב. דהא ליכא לפסוקי דילמא פרעיה, דכל האומר לא לוייתי כאלו אומר לא פרעתי דמי. ד"מ [סעיף ח'] (בד) ברוך הערב חייב לשלם. הטעם, משום דנערצותו אין שניו לערצות דעלמא, דהא לא ערב לו אלא אם לא ישלם לו השואל ישלם לו הוא, וכל ערצות דעלמא אף דהיא אסמכתא ילפינן מקרא דנשתעבד בהיא הנאה דמהימניה וכו"ש לעיל סעיף (ג) (א) [סעיף ע"ה]. ושם נמשכות רש"י [המובא בצינים אות כ"א] סיים וכתב ו"ל, ואע"פ שאמר אין נפרעין מן הערב תחילה, דאלמא דאין הערב משתעבד בדאיכא ליה, לא היא, דכל דהלוה מתחייב אין נפרעין מן הערב תחילה, אלא זה הרי חייב עצמו בזה שלא היה השואל חייב, ע"ל. וזה נמיכא נמי דלא חיקשי ממה שכתבו הטור והמחבר לעיל בסמ"מ ט"ו [טור סעיף י"ו ומחבר סעיף י'] דהערב לשני יוסף בן שמעון כו' כשם שאינו יכול לתבוע מהן כך אינו יכול לתבוע מהערב, דשאינו התם דהחוב הוא על הלוה, וכל שהחוב הוא על הלוה אין הערב מתחייב כלל אם לא שאין לו בזה לפרוע. ועיין מה שכתבתי בסמ"ע בהג"ה בסמ"מ ק"ל סעיף ג' [סעיף ב] ועיין מה שכתבתי בהגד"מ לעיל בסמ"מ [והנהגות ד"מ אות ר'] (בד) ברוך הערב חייב לשלם. דכתיב הללו כתב רש"י אסמכתא [ה"א] סי' תת"ל, אלא לא כתוב שם מינה בעד. וגופא דעובדא מוכרח שם בשאלה ובתשובה דלא איירי בחתם המלוה נפשו בעד, אלא מיירי בחתם נפשו על שטר מכירה שהוא מסכים במכירת הלוה להלווק. ומשום הכי פסק הרשב"א דהמלוה אפסיד אנפשיה בזה שפטר ומחל להלווק, דמו לא מצי לגבות מהערב, דאין גובין מהערב אלא היכא דלא

י"א אכל אם אמר הלוה י"א אכל אם אמר הלוה חייב הערב לפרוע. כ"מ ששאל חפץ מחבירו ואמר לו אם לא אחזירנו לך לזמן פלוני אתה לך דמים כך וכך והעמיד לו ערב בעד הדמים אף על פי שלגבי השואל הוא אסמכתא ופטור ב"ה הערב חייב לשלם ועיין לקמן סוף סימן קל"א סעיף י"ב. ב"ה אכל מכר

צינים ומקורות (א) כ"כ הרשב"א בתשובה ח"א סי' א"ל. ד"מ שם. (ב) כ"כ הרשב"א בתשובה ח"א סי' תת"ל. ד"מ (כ"ה) כ"כ.

(יח) י"א אכל אם אמר הלוה כו'. הכ"י [מחודש סעיף י'] קל"ג * אלוה גוי. ועיין בספרי, ועיין צ"ח [סוף סעיף ג' ד"ה לשון ב"י] ודבריו נכונים, דשאל לא נשתעבד אלא לענין שאם לא יפרע לו הגוי שיפרע הוא לו, אלא אם יכפור הגוי שאל לא נעשה לו ערב*, ע"ש עוד: (יח) * הערב חייב לשלם כו'. והנ"ל [שם ד"ה כל זה] כתב דלענין מעשה אין להוציא ממנו מהערב אלא כקנו מידו, ואפילו נחערב בשעת שאלת החפץ, ודבריו נ"ל עיקר*. ועיין בתשובות מהר"ש כהן ספר ג' סי' י"א [קש"כ]. ועיין בסמ"ע ס"ק (כ"ד) [כ"ה] עד וזה נמיכא נמי דלא חיקשי ממ"ש הטור והמחבר לעיל בסמ"מ ט"ו דהערב לשני יוסף בן שמעון כו', ע"ל. סמ"ע. ולי נראה דקשיא מעיל סימן מ"ט, וכדמכח מש"ס פרק יט כזור [דף מ"ח ע"א] ע"ש, וכן דעת הב"ח [שם סוף סעיף ג'] ועיקר: (יט) בא. מבר הלוה קרקע וחתם המלוה עצמו בעד כו'. עיין בסמ"ע ס"ק (כ"ה) [כ"ו], ודבריו הנ"ל [שם ד"ה עוד כתב בהגהה זו] בזה הם דחוקים ורמוקים מהדעת בפירושא דהא מילתא:

נפטר הערב דאיהו דאפסיד אנפשיה כו'. דכתיב הללו כתב רש"י אסמכתא [ה"א] סי' תת"ל, אלא לא כתוב שם מינה בעד. וגופא דעובדא מוכרח שם בשאלה ובתשובה דלא איירי בחתם המלוה נפשו בעד, אלא מיירי בחתם נפשו על שטר מכירה שהוא מסכים במכירת הלוה להלווק. ומשום הכי פסק הרשב"א דהמלוה אפסיד אנפשיה בזה שפטר ומחל להלווק, דמו לא מצי לגבות מהערב, דאין גובין מהערב אלא היכא דלא

טורי זהב

דנראה שהיא טפילה ונעשית לאחר הלוואה, על כן לא גבי אלא מבני חורין. ומה שכתב הטור בדברי הרמ"ה פלוני ופלוני ערב כו', הוא טעות סופר תיבת פלוני שכתב ראשונה: סעיף ח'. הערב חייב לשלם. לפי פירוש הסמ"ע ס"ק (כ"ה) [כ"ה] דהטעם דאין בערב משום אסמכתא, תימה מאי שנא משני יוסף בן שמעון בסמ"מ ט"ו [סעיף ו] שהביא הסמ"ע עצמו דגם התם אין חיוב על שום אחד משני יוסף בן שמעון. ולפי הנראה, דלא מהני הא דליכא אסמכתא בערב אלא לענין אם גוף הדבר הוא בלא אסמכתא, ובהיא הנאה דהימניה משתעבד הערב אף על פי שהערב הוא אסמכתא, משא"כ אם גוף הדבר הוא אסמכתא, אין כאן חיוב כלל, ממילא לא האמין לערב כלל. ונ"ל

ביאור הגר"א

כה. אבל אם כו'. דכל האומר לא לוייתי כו'. והערב מודה שזה, משום הכי חייב. דהא ליכא לפסוקי דילמא פרעיה, דכל האומר לא לוייתי כאלו אומר לא פרעתי דמי. ד"מ [סעיף ח'] (בד) ברוך הערב חייב לשלם. הטעם, משום דנערצותו אין שניו לערצות דעלמא, דהא לא ערב לו אלא אם לא ישלם לו השואל ישלם לו הוא, וכל ערצות דעלמא אף דהיא אסמכתא ילפינן מקרא דנשתעבד בהיא הנאה דמהימניה וכו"ש לעיל סעיף (ג) (א) [סעיף ע"ה]. ושם נמשכות רש"י [המובא בצינים אות כ"א] סיים וכתב ו"ל, ואע"פ שאמר אין נפרעין מן הערב תחילה, דאלמא דאין הערב משתעבד בדאיכא ליה, לא היא, דכל דהלוה מתחייב אין נפרעין מן הערב תחילה, אלא זה הרי חייב עצמו בזה שלא היה השואל חייב, ע"ל. וזה נמיכא נמי דלא חיקשי ממה שכתבו הטור והמחבר לעיל בסמ"מ ט"ו [טור סעיף י"ו ומחבר סעיף י'] דהערב לשני יוסף בן שמעון כו' כשם שאינו יכול לתבוע מהן כך אינו יכול לתבוע מהערב, דשאינו התם דהחוב הוא על הלוה, וכל שהחוב הוא על הלוה אין הערב מתחייב כלל אם לא שאין לו בזה לפרוע. ועיין מה שכתבתי בסמ"ע בהג"ה בסמ"מ ק"ל סעיף ג' [סעיף ב] ועיין מה שכתבתי בהגד"מ לעיל בסמ"מ [והנהגות ד"מ אות ר'] (בד) ברוך הערב חייב לשלם. דכתיב הללו כתב רש"י אסמכתא [ה"א] סי' תת"ל, אלא לא כתוב שם מינה בעד. וגופא דעובדא מוכרח שם בשאלה ובתשובה דלא איירי בחתם המלוה נפשו בעד, אלא מיירי בחתם נפשו על שטר מכירה שהוא מסכים במכירת הלוה להלווק. ומשום הכי פסק הרשב"א דהמלוה אפסיד אנפשיה בזה שפטר ומחל להלווק, דמו לא מצי לגבות מהערב, דאין גובין מהערב אלא היכא דלא

פתחי תשובה

סעיף ח'. אבל אם אמר הלוה לא לוייתי. עיין ש"ך סקי"ט שכתב, הבי"ק קאי אלוה גוי ועיין בספרי, עכ"ל. הנה דבריו סתומים וספרו אין בידו, ועיין בנחלת צבי מה שנלע"ד בכונת הש"ך בזה. ועיין בב"ח [סוף סעיף ג'] שהקשה על דין זה מסוגיא דפרק יט בכזר [בסוגיא מ"ה ע"א] מי איכא מידי דהלוה פטור והערב חייב, ותירץ דלא אמרנן הכי אלא היכא שהלוה פטור ברין, אבל היכא שהלוה חייב ברין אלא דלא מצי מלוה להוציא מידו, כגון בכזר וטוען להדי"מ ושבע על שקר, והערב מודה שהלוה, פשיטא דהערב חייב, דלא עריך מאם היה הלוה במדינת הים או גברא אלמא כו', ע"ש. ודבריו צ"ע, דהא שם בסוגיא דפרק יט בכזר ובש"ע לעיל סוף סימן מ"ט בשני יוסף בן שמעון שלקח אחד שדה מחבירו, שאין יכול המלוה לגבות ממנו משום שאין יכול לגבות לזה, ויוסף בן שמעון זה שקנה ממנו השדה יודע שהוא משקר, ואעפ"כ המבואר בתומים כאן [סקי"ט] ולעיל סוף סימן מ"ט [סקי"א] אפשר לישב דברי הב"ח, אך בתשובת רשב"ה הנהגה שם מבואר סתירת פירושו של התומים בסוגיא הנ"ל, והאריך הרבה בענין זה, ומסיק דהג"ה זו של הרמ"א ד"ל צ"ע למעשה. אמנם בקבלן כה"ג נראה דחייב כו', ע"ש: * הערב חייב לשלם. עיין באה"ט [סקי"א] עד והט"ז תירץ דכאן מיירי כו'. ועיין בתשובת הרב מר"ה משה רוטנבורג חת"מ סי' י"ט וט"ו מה שכתב בזה, ע"ש:

אמרי ברך

סעיף ח' בהגה. הרי אסמכתא ופטור הערב חייב לשלם. עיין בספר בית מלך על אה"ע סימן (נ"ו ס"ק ס"ו) [נ"ו סעיף ו'] ש"ך סקי"ב. והב"ח כתב כו'. נ"ל, מובא בלחיות בשו"ת נאצי בתר"ס סי' ד', ושם נ"ל [מחבר] הסמ"ע:

חידושי רעק"א

ממלוה ישראל, כה"ג [והביא אות כ"ה], עיין תשובה מו"ל מא"ס סי' נ"ו: ש"ך סקי"ב. והב"ח כתב, נ"ל, עיין תשובה גאונים בתר"ס [סי' נ"ו] שלמול הסמ"ע וכו': כה"ג שם. נראה לי עיקר, נ"ל, עיין ספר בית מלך [אברהם] סימן ג' סעיף ו':

סעיף ט' (ב) וצריך לכתוב בשבועתו שעדיין הוא חייב לו. נפרישה כתבתי, דנראה דמלוה על פה מיירי הכא, מש"ה הטילו השבועה על הלוה כו', משא"כ אילו היה מלוה בשטר, דלא און הלוה נאמן אף בשבועה לומר שכבר פרעו כו', עכ"ל סמ"ע [סק"ח]. ובנ"ח [סעיף ט'] כתב טעם אחר,

ודבריו לא נראים לדינא, ע"ש:

הלוה קרקע וחחס המלוה עצמו בעד נפטר הערב
דאיהו דאפסיד אנפשיה אצל בקבולן כזי האי גונא
חייב הערב לפירו.

ט ב"ח חזר אחר הלוה ולא מצא כלום צריך לישבע כתקנת הגאונים שאין לו כלום קודם שיפרע מהערב כ"ח וצריך לכלול בשבועתו שעדיין הוא חייב לו

צ"ל דין
אחר מפור
שכתב
הרשב"א

אלא ודאי הרשב"א לא איירי בתשובתו דבין זה נחתם נפשו בעד, אלא כמו שכתבתי. וכן מוכח שם בתשובה לשון השאלה שכתב זה ח"ל, אילו היה לי ערב לצד הדין עמו כו', עיין שם דמדתה לה ללוה מנה ומכר נכסיו לשנים וכתב המלוה ללוה שני דין ודברים אין לי עמך [כתובות צ"ה ע"א], דאין למלוה על הלוה הראשון כלום משום דאיהו דאפסיד אנפשיה גמא שכתב כן ללוה שני, הכי נמי שמעון המלוה דאפסיד אנפשיה שכתב ללוה, שאם לא חתם לו אף שמכרו הלוה היה המלוה טורפו מהלוה, ולא היה חוזר על הערב דיכול הערב לדחותו אל המשוועדים כו'. הרי לפנינו בהדיא, דהביא ראיה ודימה חתימה דנידון ההוא לכתיבה דכתב המלוה לשני דין ודברים אין לי עליך, וכתיבה דחתם (הוא) סילוק ממנו לגמרי הוא. ולפי זה לא דק מור"ם [ונפטר שושן נמשך אחריו] גמא שכתב כאן כן אמלוה שחתם נפשו בעד. ועוד יש לחלק דלא תקשה מתשובת הרשב"א דבין זה למה שכתב הטור והמחבר בסיומן קי"א הנ"ל, ועל פי זה ישיעו ג"כ דברי מור"ם הנ"ל. והוא, כי שם בשאלה כתב ו"ל, ראובן לזה משמעון מנה "ומשכון" לו עליה אחת, ונעשה לו לוי קבול, ואח"כ מכר ראובן העליה ליהודה וחתם זה שמעון כו'. והנה י"ל דדוקא חתם דהמעשה היה דמשכן ראובן הלוה לשמעון המלוה העליה, והיתה צידו לגבות ממנה, אלא שלקח ג"כ ממנו ערב שאם נשום דל חל ממנו העליה שיצגה מהערב, וכיון שעיקר שעבודו וסמיכתו היה על אותה עליה שמשכנה בפירוש צידו עבור חובו, משום הכי פסק הרשב"א לדידן המלוה וזכורו, אפילו אם תאמר שחתם נפשו בעד לחוד, משא"כ במלוה דעלמא, דאף דנשבעדו לו כל נכסי הלוה, מ"מ יכול לומר השני נוח לי. ומור"ם כאן איירי ג"כ בזה"ג דחתם בעד על מכירת שדה שניתן צידו למשכון דוקא. אצל הוא דוחק, דא"כ לא הוה ליה לסתום אלא לפרש. וגם שם בתשובה השאלה לא חלה שום דבר גמא שניתן צידו למשכון, ובשאלה כתב המעשה כמו שהיה, על כן מחורמא כמו שכתבתי בראשונה, ודוק: סעיף ט' (ב) וצריך לכתוב בשבועתו שעדיין הוא חייב לו. נפרישה כתבתי, דנראה דמלוה על פה מיירי הכא, משום הכי הטילו השבועה על הלוה, ואם לא היה נשבע שעדיין הוא חייב לו נפטר הערב, משא"כ אילו היה מלוה בשטר, דלא און הלוה נאמן אף בשבועה לומר שכבר פרעו, וכתב"ג כשנא המלוה לגבות מהערב, המלוה נשבע שעדיין חייב לו ולא הלוה, וכמו שכתב הטור והמחבר לעיל בסיומן קי"ד [טור סעיף י' ומחבר סעיף ד'] דבין מלוה שכל לטרופ מלקוחות דלוה, ע"ש:

טורי וחב

אבל כאן מיירי שאין טוען כך, אלא אומר בפירוש שזה נוח לי כמו זה וברצון ביטלתי השעבוד כי סמכתי על הערב, בזה פסק דנפטר הערב, דלפי דבריו איהו דאפסיד אנפשיה. וכן מצינו בסיומן קמ"ו סעיף (י"ד) [י"ז] במ"ש אבל אם כופר כו', ועיין מ"ש פשוט וברור:

באר הגולה

סעיף ט' ג. שם [בסור] סעיף ט'. כ"כ בעל התרומות בשער ל"ה [ח"א טס"ד] והרמב"ם פכ"ו [תמלוה] דין ד', וכתב הרב המגיד שהוא תקנת אחרונים ו"ל. ג. שם [בסור] ושם בעל התרומות [סכ"ב] בשם רב זמא.

דמעשה לא אמרין כו'. כט. אבל בקבולן כו'. כיון דאף אם היה [ולו] צד חורין היה יכול לגבות ממנו, ליכא למימר דאפסיד אנפשיה. ועיין לעיל סיומן קי"ח סעיף א' אצל אם כתבו לראשון כו', וע"כ היה שום נפקא מינה לראשון שהיה יכול לגבות ממנו מדכתבו לו: סעיף ט' ל. חזר אחר כו'. כן פירש הראב"ד [מוכא בסה"ת שער ל"ה ח"א סכ"ח] מ"ש צ"כ שם [קע"ג ע"ב] סקורי מחסר [והיה קנין] המלוה כו', ר"ל עד שיכתב הלוה תחילה וישבע שאין לו, ואם אמר על מנת כו' גמא דברים אחרים כו', ר"ל שאין אנו יודעים לו נכסים א"ל להשביע את הלוה כיון שאמר ע"מ וגם אין נכסים ידועים לו, אצל אם יש נכסים ידועים אע"פ שאמר ע"מ לא יפרע כו'. לא. וצריך לכלול כו'. דאף שכלא"ה לא היה צריך לישבע, מגלגלין, כמ"ש בירושלמי [פ"א דקדושין ה"ה] ועיין סיומן ל"ד סעיף א':

באר היטב

נפטר בשעת שאלת החסן, ודבריו י"ל עיקר. ועיין בתשובת רש"י פ"ב ס' י"א. ומ"ש הסמ"ע דלא חיישי נמי ממ"ש הטור והמחבר סיומן מ"ט כו'. ולי נראה דקשיא משם, וכדמכתב מ"ש פ"ק י"ב בפרק דף מ"ח ע"א פ"ט, וכן דעת הב"ח ועיקר, ע"כ. [והט"ו ח"ק, דכאן מיירי שהמלוה והלוה הם עשו צויהם דרך אשמה, אצל הערב לא נחתם אלא על סך הדמים ולא על גוף האשמה, וכן מפורש בשלח השאלה שם, דוק בתשובה ותמלא כן. וכתב עוד, שהערב קיבל קנין ע"ז, ומיילא לגביה לא היו אשמה, ודוקא בזה פסק דהערב חייב. ואין להקשות ה"ל לגבי שאל פלגו ג"כ לא היו אשמה כיון שהיה שם קנין. לא היא, דדוקא קנין דב"ד חשוב בעינן להוציא מדין אשמה, עכ"ל]. כב. בעד. כתב הסמ"ע [סק"ח], דבתשובה הרשב"א לא כתב שם דחתם עצמו בעד, אלא דחתם על שטר מכירה שהוא מכסית במכירת הלוה להלוה. ומשום הכי פסק דהמלוה דאפסיד אנפשיה גמא שכתב וזכורו, דיכול לומר השני נוח לי.

אלא ודאי דלא איירי כאן נחתם בעד. ולפי"ל לא דק הרמ"א גמא שכתב כאן שחתם המלוה בעד, עכ"ל. [והט"ו] כתב דדברי הרמ"א נכונים, דכאן מיירי שאין המלוה טוען השני נוח לי, אלא שאומר בפירוש שזה נוח לי כמו זה וברצון ביטלתי השעבוד כי סמך על הערב, לכן פסק דנפטר הערב דלפי דבריו איהו דאפסיד אנפשיה. וכן מצינו בסיומן קמ"ו סעיף י"ז במ"ש אצל אם כופר כו', ע"ש, עכ"ל. סעיף ט' ב. כלום. ר"ל שלא מכר ג"כ קרקעות לאחרים, דאילו מכר, יטרופ מלקוחות קודם שיכתב מהערב, טור בשם ר"ת. סמ"ע [סק"ח]: בר. לכלול. נראה דמלתו על פה מיירי, מש"ה הטילו השבועה על הלוה, ואם לא היה נשבע שעדיין חייב לו נפטר הערב, אצל במלוה בשטר דאין הלוה נאמן אף בשבועה לומר שפרעו, וכתב"ג [כשנא המלוה לגבות מהערב, נשבע המלוה שעדיין חייב לו ולא הלוה, וכמ"ש הטור והמחבר בסיומן קי"ד במלוה שכל לטרופ מלקוחות, ע"ש. שם [סמ"ע סק"ח]:

דדוקא קנין דב"ד חשוב בעינן להוציא מדין אשמה, כנ"ל: עוד שם ב"ג. וחתם המלוה עצמו בעד. מה שכתב הסמ"ע על זה בס"ק (כ"ה) [כ"ח] דמ"א לא דק, נלע"ד [ודבריו] נכונים. דבאמת אם בא המלוה על הלוה יכול לטרופ ממנו מטעם השני נוח לי כמ"ש סיומן קי"א [סעיף י"ז],

ביאור הגר"א

שם ד"ה מאי כו' ועיין סעיף כ"א: כת. בעד. אצל סמ"ע [סק"ח] פירש שחתם והכסים על המכירה כמ"ש שם גמא [כתובות צ"ה ע"א], ועיין לעיל סיומן קי"א סעיף י"ז. ולי נראה דהרשב"א [ח"א ס' תצ"ב] פליג, וכן משמע שם, וס"ל כמו בעורר [שם ק"ט ע"א] דקי"ל כהכמים, וכמ"ש צ"כ ל' ב' דמעשה לא אמרין כו'. כט. אבל בקבולן כו'. כיון דאף אם היה [ולו] צד חורין היה יכול לגבות ממנו, ליכא למימר דאפסיד אנפשיה. ועיין לעיל סיומן קי"ח סעיף א' אצל אם כתבו לראשון כו', וע"כ היה שום נפקא מינה לראשון שהיה יכול לגבות ממנו מדכתבו לו: סעיף ט' ל. חזר אחר כו'. כן פירש הראב"ד [מוכא בסה"ת שער ל"ה ח"א סכ"ח] מ"ש צ"כ שם [קע"ג ע"ב] סקורי מחסר [והיה קנין] המלוה כו', ר"ל עד שיכתב הלוה תחילה וישבע שאין לו, ואם אמר על מנת כו' גמא דברים אחרים כו', ר"ל שאין אנו יודעים לו נכסים א"ל להשביע את הלוה כיון שאמר ע"מ וגם אין נכסים ידועים לו, אצל אם יש נכסים ידועים אע"פ שאמר ע"מ לא יפרע כו'. לא. וצריך לכלול כו'. דאף שכלא"ה לא היה צריך לישבע, מגלגלין, כמ"ש בירושלמי [פ"א דקדושין ה"ה] ועיין סיומן ל"ד סעיף א':

פתרי השוכח

סעיף ט' ה. לכלול בשבועתו. עיין באה"ט [סק"ח] בשם סמ"ע [סק"ח] מ"ש אבל במלוה בשטר כו' נשבע המלוה כו'. ועיין בתשובת ושב הכהן ס' מ"ג שכתב עליו, ולפע"ד היינו דוקא בערב גרידא, והטעם כיון שצריך לתבוע את הלוה תחילה, ואם הלוה טוען פרעתי צריך המלוה לישבע אם הלוה טוען השבע לי, לכן אם בא לגבות מהערב נמי דינא הכי, *אע"פ דלגבי ערב הוי כאיני יודע אם פרעתי, מ"מ. כיון שאינו יכול לגבות מהערב אא"כ יכול לגבות מהלוה, משא"כ בקבולן שיכול לגבות ממנו תחילה, שפיר י"ל דהוי כטוען איני יודע אם פרעתי, ואין צריך המלוה לישבע. והנה בסמ"ע כתב שהמלוה צריך לישבע נגד הערב כמלוה הבא לטרופ מן הלקוחות, ולפי"ל אפשר לומר

הסוגר ע"פ
ושב הכהן
שם סעיף
כתב
מחבר
ותיבת ס' ס'
תוספת הפ"ת
להבות
דבריו.

סעיף א' (בכח) בסוף צריך להודיעו בו' עד תוך שלשים יום. עין פרישה ודרישה [סעיף י"א], שם כתבתי דנ"ל דהצ"ד מודיעין אותו, והמלוה נותן שכר השליחות וסודר וגובה השכירות מהלוה או מהערב, דומה למה שכתבו רבינו והמחבר לעיל סימן ק"ו [סודר סעיף ד' ומחבר] סעיף א' גבי ליפרע מנכסי הלוה שלא בפניו. גם כתבתי בדרישה, דמדכתב הרא"ש [ב"ב פ"י ט"ז מ'] דאין נותנין לו אלא זמן (ל') [ג'] ימים, וממה שכתב מור"ם בהג"ה בסמך דנותנין לו זמן עד דאיתי ליה דמשמע אפילו טפי מל' יום, דהדין הוא נחלק לג' חלקים. והוא, דאין מודיעין בשעור ל' יום אלא"כ הערב מנכס מהצ"ד שהן ישלחו להלוה ויודיעו אולי יפרע הוא בעצמו, אבל הצ"ד מעצמן אין שלוחין אלא א"כ יכול השליח לחזור ולקבול תוך (ל') [ג'] ימים*. והיינו דוקא כשידוע היכן הוא ויכול השליח להודיעו תוך ל' ימים, אבל אם אינו יכול או שאינו ידוע היכן הוא,

פ"ב אה"ס
לחן הסודר
וירא אפרים

ע פ"ב אה"ס
לחן הסודר
וירא אפרים
וירא אפרים

כת"י הש"ך
רועבר עליו
קולמוס

מכת"י

חוב זה שלא יעשו קנוניא על נכסי הערב ואינו יכול ליפרע מהערב עד לאחר שלשים יום מיום שנתייבב הערב לשלם^(כ) אלא אם כן היה תנאי ביניהם.

י' ואם אין הלוה בפניו^(כא) צריך להודיעו אם הוא קרוב כדי שיוכל שליח לילך ולבוא תוך שלשים יום ואם לא יתן אז יתבע לערב ואם הוא במדינת הים שאי אפשר להודיעו^(כב) ואין לו כאן נכסים^(כג) או אם הוא

צינונים ומקורות (ג) עין למל סימן ט"ז סעיף ב' בהג"ה וסימן ק' סעיף א' בהג"ה אחרונה. (ד) סודר סעיף י"א, והרא"ש ב"ב פ"י ט"ז מ' והמ"ם (פכ"ו) פכ"ה ממלח"ה ג"ב ד"מ י"א.

דפרישה, ודוק: סעיף א' (בכח) ב' תוך שלשים יום. עין בסמ"ע ס"ק (כ"ח) [כ"ט] עד דהדין נחלק לג' חלקים בו'. ובספרי הוכחתי ג' חלקים אחרים, ועיקר. והוא, דאם ידוע היכן הוא והוא צריך ל' יום, ואי לא ידע, אז על הערב לטרוח, ונותנין לו ל' יום. ואי ידע שהוא רחוק יותר מל' יום, (אין) [אז] נותנין לו כפי צרכו. ודוק כי כן מוכח בטור סעיף י"א וי"ב, דלא תיקשי הדיוקים אהדדי: (בג) ב' ואין לו כאן נכסים. דאם היו לו נכסים כאן אז היו יורדים לנכסי הלוה אף שלא בפניו, עכ"ל סמ"ע [סק"ל]. ומ"מ אם הוא במקום קרוב כדי שידוע תוך ל' יום, צריך להמחין המלוה ל' יום דלעיל סימן

ק"ו [סעיף א']. וכן הוא במהרש"ל כ"ש פ"ד דכ"ק סי' י"ט, ועיין בתוספות [ב"ב קע"ג ע"ב ד"ה חסור] ופוסקים פרק גט פשוט: (כד) בו' או אם הוא גברא א"מא. כתב הסמ"ע [סק"ל] רבינו ירוחם חילק, דאם היה אלם קודם שהלוהו אמרין לדעתה דהכי הלוהו בו', עד ולפע"ד דברי רבינו ירוחם עיקר, עכ"ל. ומיהו אם כבר (עשאו) *עשו הנית דין כפיה והאלם קאי באלמוניה, אז נמי קרוב הוא לשכרה ויש לחוש לחורבנה, כו"ע מודים דנפרעים

באר הגולה

ד. שם [בסודר סעיף י"א]. וכן כתב הרמב"ם שם בפרק כ"ו דין ז', שלא יהיה כח זה פסוח מן הלוה עצמו, ושכן הורו המורים. סעיף י' ה. שם [בסודר] סעיף י"א, כ"כ הרא"ש בסוף פתח [פ"י ט"ז מ'] דין המפורש בהגהל [ב"ס] דף ק"צ ע"ב. וכתב הסמ"ע [סק"ל] בשם רבינו ירוחם נתיב (ט') [א'] דין י"א פ"ד דין שטעה והוריד המלוה לנכסי הערב קודם שכתב להלוה מסלקין אותו [עובדא כ"כ דף קע"ד ע"א]. ו. שם [בסודר] וכ"כ הרמב"ם שם [פכ"ו] ממלוה דין ג' א. שם [בסודר] וכ"כ הרמב"ם בפרק כ"ה [ממלוה] דין ג'.

האלם [ורשב"א ח"ב] סי' כ"א ועיין לעיל ריש סימן ק"ו (ע"ב): (ליקוט) *ואם הוא בו' או אם הוא בו'. דלמריין [ב"ב קע"ד ע"א] נכסי דבר נש סי' ונגמסין נפרע שלא בפניו כמ"ם בפרק הכותב [בכתובות פ"ח ע"א], וכן (ו)באלם כמ"ם אגניא לאפדניה [ב"ב כ"א ע"א, ב"מ ל"ה ע"א]. אבל ל"ע בכתובות מ"ח [ע"א]. אבל לדעת הרמב"ם [פ"י מבכורים ה"ב] וסו"ר י"ד סימן ש"ה סעיף כ"ו מוכח דלע"ג דלא מצי תבע לדידו טעל מהנכסים, ולא דמי לשני יוסף בן שמעון כמו שצריך לחלק שם (ע"ב): לה. או אם בו' דיש חולקין בו'. כמ"ם [ב"ב קע"ג ע"ב] לא שט אלא שאין לו נכסים, משמע דוקא בו'. וסברא ראשונה

באר היטב

בה. שלשים יום. נצ"ח פירש, דהיינו כשאין לערב מעות או מטלטלים כמ"ם בסימן ק' גבי ליה, וכן משמע בהרב המגיד. ולענ"ד נראה דמייירי אפילו יס לערב מעות, דמשמע שנתייבב הערב הי' ליה כאלו הלוה עכשיו, שאינו חייב לשלם עד ל' יום כדן סתם הלוה, עכ"ל הש"ך [סק"ל]. [אם הדבר צריך שאין ללוה נכסים כלל ועיקר, והערב מודה כזה אלא שחושש שמא פרע, אין משגיחים אותו על קר, כיון שאין נשעין שזעה זו אלא ע"י גלגול מהר"ש יונה ו"ל. [שי למרדא סי' קכ"ט סק"ט]. אם טעם דין סידור בעל חוב גבי ערב, כתב בסומ"ן ל"ו [סודר סעיף כ"ה] דיש פלוגתא בזה ע"ש, ולענין הלכה כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא יכול המוחזק לומר קים לי כהני פוסקים דס"ל שמסדרין לערב. כנה"ג [הגה"ט אות מ"ה, ג"ב]: סעיף י' בו. צריך להודיעו. היינו הצ"ד מודיעין אותו, והמלוה נותן שכר השליחות וסודר וגובה השכירות מהלוה או מהערב, דומה למה שכתבו רבינו והמחבר לעיל סימן ק"ו [סודר סעיף ד' ומחבר] סעיף א' גבי ליפרע מנכסי הלוה שלא בפניו. ודין זה נחלק לג' חלקים. והוא, דאין מודיעין בשעור ל' יום אלא"כ הערב מנכס מהצ"ד שהן ישלחו להלוה ויודיעו אולי יפרע הוא בעצמו, אבל הצ"ד מעצמן אין שלוחין אלא א"כ יכול השליח לחזור ולקבול תוך (ל') [ג'] ימים*. והיינו דוקא כשידוע היכן הוא ויכול השליח להודיעו תוך ל' ימים, אבל אם אינו יכול או שאינו ידוע היכן הוא,

ולגמק ומכאן זמן לזה, נותנין לו כפי צרכו. כ"כ הסמ"ע [סק"ל]. אבל הש"ך [סק"ל] כתב דנ"ל עיקר דיש ג' חלקים אחרים. והוא, דאם ידוע היכן הוא והוא צריך ל' יום, ואי לא ידע, אז על הערב לטרוח, ונותנין לו כפי צרכו, וכן מוכח בטור, דלא תיקשי הדיוקים אהדדי, עכ"ל. [היה הלוה מצי בעיר בשעת הפרעון והיטחו ללכת תוך לעיר, אינו חובע את הערב, המצינו מ"ה סי' כ"ב. ועיין בתשובת הרדב"ז מ"ב סי' מ"א. כנה"ג [הגה"ט אות ג"ה, ג"ב]: בו. כאן. דאם היו לו נכסים כאן אז היו יורדים לנכסי הלוה אף שלא בפניו, כ"כ הסמ"ע [סק"ל]. ומ"מ אם הוא במקום קרוב כדי שידוע תוך ל' יום, צריך להמחין המלוה ל' יום דלעיל סימן

סעיף א' (בכח) בסוף צריך להודיעו בו' עד תוך שלשים יום. עין פרישה ודרישה [סעיף י"א], שם כתבתי דנ"ל דהצ"ד מודיעין אותו, והמלוה נותן שכר השליחות וסודר וגובה השכירות מהלוה או מהערב, דומה למה שכתבו רבינו והמחבר לעיל סימן ק"ו [סודר סעיף ד' ומחבר] סעיף א' גבי ליפרע מנכסי הלוה שלא בפניו. גם כתבתי בדרישה, דמדכתב הרא"ש [ב"ב פ"י ט"ז מ'] דאין נותנין לו אלא זמן (ל') [ג'] ימים, וממה שכתב מור"ם בהג"ה בסמך דנותנין לו זמן עד דאיתי ליה דמשמע אפילו טפי מל' יום, דהדין הוא נחלק לג' חלקים. והוא, דאין מודיעין בשעור ל' יום אלא"כ הערב מנכס מהצ"ד שהן ישלחו להלוה ויודיעו אולי יפרע הוא בעצמו, אבל הצ"ד מעצמן אין שלוחין אלא א"כ יכול השליח לחזור ולקבול תוך (ל') [ג'] ימים*. והיינו דוקא כשידוע היכן הוא ויכול השליח להודיעו תוך ל' ימים, אבל אם אינו יכול או שאינו ידוע היכן הוא,

חוב זה שלא יעשו קנוניא על נכסי הערב ואינו יכול ליפרע מהערב עד לאחר שלשים יום מיום שנתייבב הערב לשלם^(כ) אלא אם כן היה תנאי ביניהם. י' ואם אין הלוה בפניו^(כא) צריך להודיעו אם הוא קרוב כדי שיוכל שליח לילך ולבוא תוך שלשים יום ואם לא יתן אז יתבע לערב ואם הוא במדינת הים שאי אפשר להודיעו^(כב) ואין לו כאן נכסים^(כג) או אם הוא צינונים ומקורות (ג) עין למל סימן ט"ז סעיף ב' בהג"ה וסימן ק' סעיף א' בהג"ה אחרונה. (ד) סודר סעיף י"א, והרא"ש ב"ב פ"י ט"ז מ' והמ"ם (פכ"ו) פכ"ה ממלח"ה ג"ב ד"מ י"א.

דפרישה, ודוק: סעיף א' (בכח) ב' תוך שלשים יום. עין בסמ"ע ס"ק (כ"ח) [כ"ט] עד דהדין נחלק לג' חלקים בו'. ובספרי הוכחתי ג' חלקים אחרים, ועיקר. והוא, דאם ידוע היכן הוא והוא צריך ל' יום, ואי לא ידע, אז על הערב לטרוח, ונותנין לו ל' יום. ואי ידע שהוא רחוק יותר מל' יום, (אין) [אז] נותנין לו כפי צרכו. ודוק כי כן מוכח בטור סעיף י"א וי"ב, דלא תיקשי הדיוקים אהדדי: (בג) ב' ואין לו כאן נכסים. דאם היו לו נכסים כאן אז היו יורדים לנכסי הלוה אף שלא בפניו, עכ"ל סמ"ע [סק"ל]. ומ"מ אם הוא במקום קרוב כדי שידוע תוך ל' יום, צריך להמחין המלוה ל' יום דלעיל סימן

ק"ו [סעיף א']. וכן הוא במהרש"ל כ"ש פ"ד דכ"ק סי' י"ט, ועיין בתוספות [ב"ב קע"ג ע"ב ד"ה חסור] ופוסקים פרק גט פשוט: (כד) בו' או אם הוא גברא א"מא. כתב הסמ"ע [סק"ל] רבינו ירוחם חילק, דאם היה אלם קודם שהלוהו אמרין לדעתה דהכי הלוהו בו', עד ולפע"ד דברי רבינו ירוחם עיקר, עכ"ל. ומיהו אם כבר (עשאו) *עשו הנית דין כפיה והאלם קאי באלמוניה, אז נמי קרוב הוא לשכרה ויש לחוש לחורבנה, כו"ע מודים דנפרעים

ביאור הגר"א

סעיף י' לב. ואם אין בו'. ח"ל הרמב"ן [ב"ב קע"ג ע"ב], זה כללו של דבר נכסיו דבר נש אינו ערצין ציה, ודין הנכסים של ליה ודין הפרע אחר, וכמו שנזכרים בו'. לג. בדי בו'. כמ"ם לעיל סימן ק"ו סעיף א'. ואע"ג דנצ"ק ק"צ ב' אמרין עד דאזיל בו', שם הוא אחר קביעות שקבעו לו ולא כח. ועיין לעיל סימן ל"ח סעיף ג' ד. ואם הוא בו'. כמ"ם בכתובות פ"ח א' נזכרים, ואפילו בעל חוב בו', וכן כאן: (ליקוט) ואם הוא בו' (ואם) [ואין] בו'. כמ"ם בסוף פרק הכותב [בכתובות פ"ח ע"א] בנפרעם שלא בפניו, אפילו בעל חוב שלא בו', ונכסים הוא מדין פרע דאזינו ערצין ליה. מולדות ואם הוא בו' או אם הוא בו'. דלמריין [ב"ב קע"ד ע"א] נכסי דבר נש סי' ונגמסין נפרע שלא בפניו כמ"ם בפרק הכותב [בכתובות פ"ח ע"א], וכן (ו)באלם כמ"ם אגניא לאפדניה [ב"ב כ"א ע"א, ב"מ ל"ה ע"א]. אבל ל"ע בכתובות מ"ח [ע"א]. אבל לדעת הרמב"ם [פ"י מבכורים ה"ב] וסו"ר י"ד סימן ש"ה סעיף כ"ו מוכח דלע"ג דלא מצי תבע לדידו טעל מהנכסים, ולא דמי לשני יוסף בן שמעון כמו שצריך לחלק שם (ע"ב): לה. או אם בו' דיש חולקין בו'. כמ"ם [ב"ב קע"ג ע"ב] לא שט אלא שאין לו נכסים, משמע דוקא בו'. וסברא ראשונה

פתחי תשובה

דה"ה בקבלן דינא הכי, ולפ"ו היה צריך לישבע שבועת המשנה כדן הבא לטרוח מנכסים משועבדים, ולא ידעתי מנין לו זה. ולפע"ד גם מדברי רמ"א בסעיף ט"ו שכתב, ונ"ל דהמלוה נשבע ונוטל, נראה ג"כ שאם המלוה בא לגבות מהקבלן במלוה בשטר עכ"פ ואין הלוה בפניו וטרען פרעתי, שאין צריך לישבע, ודוקא אם הלוה טרען פרעתי דינא הכי שצריך המלוה לישבע, דאם כל מלוה שבא לגבות מהקבלן צריך לישבע כמו הבא ליפרע מלקוחות, לא היה צריך הרמ"א לבאר זה, גם לא היה כותב ונראה לי, אלא כדרכיבא בו' עכ"ל, ע"ש עוד ויובא לקמן סעיף ט"ו סקי"ב. ועיין בתומים [סק"ל] ובנתיבות המשפט [משה"א סקי"ט] מזה. ועיין בספר כתותה פסים סוף פרק גט פשוט [דף רל"ח ע"א] בד"ה אבל אמרו, דנראה לבאורה שנעלם ממנו דברי הסמ"ע והתומים בענין זה:

אז"כ יכול השליח לחזור ולקבול תוך ג' ימים [נצ"ל ובספרי הסמ"ע יס כאן ט"ם, ועיין פ"ב אה"ס לחן הסודר וירא אפרים]. וכן משמע בהרב המגיד. ולענ"ד נראה דמייירי אפילו יס לערב מעות, דמשמע שנתייבב הערב הי' ליה כאלו הלוה עכשיו, שאינו חייב לשלם עד ל' יום כדן סתם הלוה, עכ"ל הש"ך [סק"ל]. [אם הדבר צריך שאין ללוה נכסים כלל ועיקר, והערב מודה כזה אלא שחושש שמא פרע, אין משגיחים אותו על קר, כיון שאין נשעין שזעה זו אלא ע"י גלגול מהר"ש יונה ו"ל. [שי למרדא סי' קכ"ט סק"ט]. אם טעם דין סידור בעל חוב גבי ערב, כתב בסומ"ן ל"ו [סודר סעיף כ"ה] דיש פלוגתא בזה ע"ש, ולענין הלכה כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא יכול המוחזק לומר קים לי כהני פוסקים דס"ל שמסדרין לערב. כנה"ג [הגה"ט אות מ"ה, ג"ב]: סעיף י' בו. צריך להודיעו. היינו הצ"ד מודיעין אותו, והמלוה נותן שכר השליחות וסודר וגובה השכירות מהלוה או מהערב, דומה למה שכתבו רבינו והמחבר לעיל סימן ק"ו [סודר סעיף ד' ומחבר] סעיף א' גבי ליפרע מנכסי הלוה שלא בפניו. ודין זה נחלק לג' חלקים. והוא, דאין מודיעין בשעור ל' יום אלא"כ הערב מנכס מהצ"ד שהן ישלחו להלוה ויודיעו אולי יפרע הוא בעצמו, אבל הצ"ד מעצמן אין שלוחין אלא א"כ יכול השליח לחזור ולקבול תוך (ל') [ג'] ימים*. והיינו דוקא כשידוע היכן הוא ויכול השליח להודיעו תוך ל' ימים, אבל אם אינו יכול או שאינו ידוע היכן הוא,

מן הערב, כן פסק הכ"ח [סעיף י"א]: (בה"ב) ומהשיבאנו לבית דין נפטר הערב. עיין בסמ"ע ס"ק (כ"ה) [ג"ג] ח"ל, פירוש, אם נרמזה מהכ"ד, ולא נשבע שאין לו נמה לפרוע כו', על זה מסיק וקאמר דאם הביאו בערב שבת כו', ולא כמשמעות המגיד משנה, עכ"ל סמ"ע.

אבל גם המגיד משנה סבירא ליה כן וכמ"ס *בספרי, ומוכרח כן כנעל התרומות [שער ל"ה ח"א סכ"ג], אלא דהכ"ח [סעיף י"ד] לא דק שהעמיק דברי המגיד משנה אלשון הטור, זה אינו, וק"ל ע"ש. גם על הכ"ח [סעיף י"ב] יש לתמוה כיוצא בזה, ע"ש, עיין בספרי לחם משנה סוף פכ"ה [במלחה]: סעיף י"א (ב"ה) (ב"ה) אפי"ו יש ל"דוה נכסים כו'. עיין נמשכות ר"ש כהן ספר ז' ס"י י"א [קש"כ]: סעיף י"ב (ב"ה) (ב"ה) והוא הדין אם מת דוה כו'. עיין נמשכות ר"ש כהן ספר ג' ס"י כ"ח [קש"כ]:

בב"ח
בכתב

בכתב

גברא אלמא דלא ציית דינא אז יתבע את הערב ויגבה ממנו ואחר כך יחזור הערב על הלוח *ויוציא ממנו או יגדוהו עד שיפרע לו מה שפרע בשבילו. הגה וכן נראה עיקר אף על גב דיש חולקין וסבירא להו דאף על גב דהלוח אלס ולא ציית דין אין נפרעין מן הערב עד שצית דין יכופו הלוח להיות ציית דין. [טען הערב חנו לי זמן ואביא הלוח לצית דין אי ידעיין היכן הוא יהצין ליה זמן עד דאיייתי ואי לא ידע נותנין לו זמן שלשים יום *ומשיבאנו לצית דין נפטר הערב עד שישבע הלוח שאין לו *הביאו ערב שבת צין השמשות ונמוצי שבת נרמזה לא נפטר הערב.

יא אפילו יש ללוח נכסים ידועים במדינה אחרת נפרע מהערב תחלה שאין אומרים *למלוה שיוציא מאתים על מנה.

יב *הא דכשהלוח במדינת הים נפרע מהערב בלי שיודיעו ללוח דוקא כשהמלוה בשטר אבל אם היא מלוה על פה לעולם אינו נפרע מהערב בלא הודעת הלוח דחיישינן שמא פרעו אלא אם כן הוא תוך הזמן. [ד"ה] והוא הדין

ציונים ומקורות (ה) המגיד משנה (פכ"ה) פכ"ה ממלוה ה"ג נכס יס חולקין. [מבואר בספ"ח שער ל"ה ח"א סכ"א], והמגיד פסק גע פשוט ב"ב ס"י תר"ג, וביי סעיף י"א נכס משכנתא הרע"ה ח"ב ס"י קס"א. ד"מ י"ל. (ט) טור סעיף י"ב-י"ג] נכס רב נמשכן. (ס) טור סעיף י"ד. (ת) המגיד משנה פכ"ה ממלוה ה"ג. ד"מ שס. (ע) ביי סעיף ט"ו שנוא כן מדברי הרמב"ם פכ"ה ממלוה ה"ה. ד"מ ט"ו. (ז) (המ"מ) הגהות מיימוני פכ"ה ממלוה אות א'. ד"מ (ו) ח'. (4) ברפוסים ראשונים: ללוח, ותוקן במהדורת שפ"ו ועד, וכ"ה בערך לחם.

ערך לחם

סעיף י"א. שאין אומרים *ללוח. צ"ל למלוה. שם בסופו. ועיין סימן ק"א דין י"א. סעיף י"ב. אינו נפרע מהערב כו'. ולא מן הקבלן. וביי סעיף י"ו בשם הרב המגיד פ"ה ממלוה ה"ה].

באר הגולה

סעיף י"א ת. כ"כ הרב המגיד שם [פכ"ה ממלוה ה"ג] נכס הרשע"ל [ב"ב קע"ג ע"ב ד"ה ואלא]. סעיף י"ב ט. רמב"ם שם נפרק כ"ו [מחלוקה] דין ה'. וכמב הרב המגיד, דין זה אינו מבוחר בגמרא, אלא פשוט הוא שאפילו מנכסיו אין גובה ממלוה על פה וכו', וכל שכן מערב שאין נפרעין. ואינו אומר שאפילו מהקבלן אין נפרעין אלא בנאיה וכו', שכל זמן שאין כאן שטר יש לחוש לפרעון כיון שהלוח היה נאמן בשבועתו בלא שובר. י. ופטור אפילו משבועה. *אכן יתכן ליתן חרס כחם אם שום אדם יודע אם פרעו אם לאו. סמ"ע [סק"ד]. כ. מדברי הרמב"ם שם [ה"ד]. וכמב הרב המגיד, וכן רבינו ז"ל מפרש מ"ש בב"ב דף קע"ד ע"ב בבביתא ואי כמב בו המקבילי וכו', הוא דוקא בדשמתיה ומית בשמתיה או מדרכים האחרים.

באר היטב

יוס, צריך המלוה להמתין ל' יום כמ"ס בקימין ק"ו. וכן הוא במהרש"ל, ועיין בתוס' ופוסקים פרק גע פשוט. ש"ך [סק"ה]: ב"ה. אלמא. רבינו יוחנן חילק, דאם היה אלס קודם שהלוח אמרין דלדעתא דהכי הלוח, והביי והד"מ הביאו, וכמב (בשם הרשע"ל) דאין חילוק, ד"ל דמתחילה לא הלוח אלא על סמך הערב, ואפילו בערב לאחר מתן מעות הרי אנו רואין שלא נמסרה דעתו עד שנכנס זה ערב בקיין, ע"כ וי"ל דדברי רבינו יוחנן עיקר, דא"כ לא היה לו לקבלו בסתם ערב כי אם בערב קבלן, עכ"ל הסמ"ע [סק"ה]. ומיהו אם כבר עשו כ"ד כפיה והאלס קאי בנלומיה, אי נמי קרוב הוא לשררה ויש לחוש לחורבא, כו"ע מודים דנפרעין מהערב, כן פסק הכ"ח. שם [ס"ד סכ"ו]: ב"ה. ומשיבאנו. פירוש, אם נרמזה מהכ"ד, ולא פרע ולא נשבע שאין לו, אינו יכול לגבות מהערב עד שיחזור תחילה על הלוח וישבע. ועל זה מסיק דאם הביאו בערב שבת כו', דלא לא היה יכול לדון עמו ולהשביע, הוי ליה כאלו לא הביאו לב"ה, ועל הערב מוטל לחזור ולהביאו, ח"ה ברור, וכ"כ בד"מ. סמ"ע [סק"ה]: סעיף י"ב ל. הזמן. עיין לעיל [טור] סימן ק"י סעיף ז'. [סמ"ע סק"ד]. ועיין נמשכות רש"ך פ"ג ס"י כ"ח. [ש"ך סק"ה]:

חדושי רעק"א

לו לשלם, ואחר זמן מה תבע מלוה לערב, וטען הערב שמא פרע לך הלוח אחר, חייב לשלם. משנות ושם הכהן ס"י מ"ב:

סעיף י' הגה. נפטר הערב. כ"כ, ועיין ט"ו לקמן סימן קל"א סעיף ד': סעיף י"ב. שמא פרעו. כ"כ, ואם כבר עמד המלוה עם הלוח והערב נדון, והודה הלוח שלא פרעו ולא היה